

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie:

Joop Frankenhuizen (eindredacteur)
Jan Rouwenhorst
Fred de Wit

Redactieadres:

J.A. Frankenhuizen, Trilgras 16,
3648JD Wilnis. Tel: 0297-282938
e-mail: jfrankenhuizen@hetnet.nl

Bestuur:

Mr. J.C. van Loo, voorzitter.
0297-286838

Dhr. P.A. van Golen, secretaris.
Herenweg 23, 3645DE Vinkeveen.
Tel: 0297-261672

Dhr. A. Schuil, penningmeester
Tel: 0297-241827

Mw. B. van Tol-Burgers,
2^e penningmeester en genealogie
Tel: 0297-284213

Dhr. A. Hagen, bibliotheek, documentatie
en internet. Tel: 0297-287550

Mr. A. G. van Solinge, cultuur- en
rechtsgeschiedenis en publicaties
Tel. 0297-289126

Dhr. E. Swaab, public relations en vice-
voorzitter Tel: 0297-287469

Mw. W. Dijkxhoorn, archeologie,
monumenten, excursies en lezingen
Tel: 0297-285373

Ledenadministratie

Dhr. L.M. Remmelenkamp, Rozenobel
27, 3641NJ Mijdrecht
Tel. 0297-286170

Postadres vereniging:

Postbus 65, 3648ZH Wilnis

Bankrekening nummer 3696 18505

Website: www.histver-pl.nl

E-mailadres: info@histver-pl.nl

Lidmaatschap:

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Contributie € 15,00 per jaar

Losse nummers € 4,50

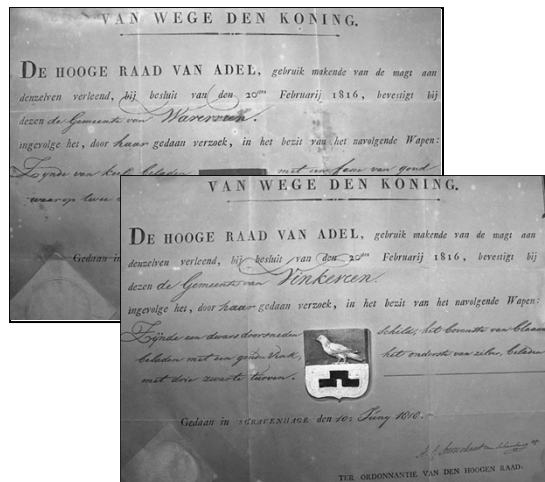
Oplage: ca 1050

Opmaak verzorgd door de eindredacteur.
Drukwerk: Drukkerij Avanti Wilnis

Bij de voorplaat

Halverwege de 12^e eeuw zijn de woeste gronden n...
Vinkeveen ontgonnen en ontstaan daar, net als eerd...
de eerste woongemeenschappen. Die groeien in de...
en vormen zes kernen onder de namen Waverveen,
Ruige Wilnis, Vinkeveen en Demmerik. Die z...
bestuurlijk gezien verdeeld in vier gerechten. W...
Ruige Wilnis gaan samen en vormen één gerecht.
Waverveen, Vinkeveen en Demmerik. Let wel, de...
gerechten genoemd zijn is volkomen willekeurig.
tot 1798 wanneer de gerechten overgaan in g...
gemeenten wel te verstaan. Na langdurig geharrewa...
wil samengaan gaan Waveren, Botshol en Ruige W...
Waverveen op in de gemeente Waveren en Waverv...
de gemeenten Vinkeveen en Demmerik. Beide vo...
Vinkeveen. In mei 1817 wil Waverveen als eerste g...
ontstaat de gemeente Waverveen en Waveren. H...
herindelingen komt in 1841 wanneer Wavervee...
Vinkeveen en de gemeente Vinkeveen en Wavervee...

In de nieuwe gemeentenaam wordt Vinkeveen als e...
blijkt echter niet uit de heraldiek van beide voor...
Waverveen had eerder een wapen dan Vinkevee...
Waverveen is van keel (rood) beladen met een fas...
goud waarop twee sautoirs (borstbeelden) v...
Vinkeveen komt een klein jaar later met drie zwar...
met een gouden vink er boven en de turven op zilve...

**Inleveren kopij voor het decembernummer 2007
vóór 16 november 2007 en dan graag in platteland
Dat wil zeggen: Zonder opmaak en plaatjes a...**

Doelstelling van de vereniging

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de
Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkel...
plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin

Van de voorzitter

De bestuurlijke activiteiten van onze vereniging komen weer op gang. Wij zijn inmiddels gestart met een bezinning op de toekomst en zullen trachten om onze beleidsvoornemens op korte termijn vorm te geven in een beleidsplan.

Een belangrijk punt van aandacht zal zijn de toekomstige raadpleging van de archieven en de bibliotheek etc. van onze gemeente en de bibliotheek en documentatie van onze vereniging. De bouwactiviteiten van het Regionaal Historisch Centrum (RHC) in Breukelen zijn in augustus 2007 gestart. De bouw zal ongeveer een jaar duren. Dit zal betekenen dat eind 2008 de archieven, foto's, prenten, kaarten en historische bibliotheken van de gemeenten Abcoude, Breukelen, De Bilt, De Ronde Venen, Loenen en Maarssen in het RHC zullen zijn ondergebracht.

In het RHC zult U ook veel archieven van personen en instellingen, oude lokale rechtbanken en plaatselijke notarissen aantreffen. De bezoekers zullen de stukken kosteloos kunnen raadplegen.

Met de verhuizing van het huidige Gemeentelijke Archief naar Breukelen zal er ook een einde komen aan de mogelijkheid voor onze leden om onderzoek te doen op ons gemeentehuis in Mijdrecht, de bij vele leden bekende bijeenkomsten op de maandagavond.

Volgens ons bestuurslid en gemeentelijk archivaris Ton Hagen worden de beperkte bronnen van onze vereniging, de bibliotheek en documentatie relatief weinig geraadpleegd en pleit hij er ook voor om de stukken van onze vereniging ook in Breukelen onder te brengen, aangezien deze stukken een goede opslag in een goedgekeurde ruimte behoeven.

Het bestuur zal hieromtrent uiteraard een besluit dienen te nemen, waarbij ook de vervoersproblematiek met betrekking tot Breukelen onderwerp van discussie dient te zijn. Hierbij is ook van belang dat wij nog steeds in overleg zijn met de gemeente en het museum De Ronde Venen om te komen tot een behoorlijke huisvesting van onze vereniging waarbij ook de wens is uitgesproken om voor

bestuur en leden een studiezaal te creëren. De komst van het RHC zal hier echter een rol bij dienen te spelen.

Interessant is overigens dat in het RHC in de toekomst ook cursussen zullen worden georganiseerd en lezingen zullen worden gehouden. Ook zullen er voorzieningen worden getroffen om vergaderingen te kunnen houden en tentoonstellingen te kunnen organiseren. In het beleidsplan zal voorts aandacht worden geschonken aan het inventariseren van potentiële opgravingsgebieden en het in verband daarmee opstellen van een archeologische kaart van De Ronde Venen. Het is de bedoeling dat er een werkgroep wordt ingesteld die zich hiermee bezig gaat houden. Het bestuur heeft ook geconstateerd dat er zo snel mogelijk een visie dient te komen voor het monumentenbeleid. Inmiddels zijn er al afspraken gemaakt met deskundigen op dit gebied in verband met de voorbereiding van deze visie. Leden van onze vereniging die belangstelling hebben om een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van ons beleidsplan worden van harte uitgenodigd om te reageren.

De Redactie van De Proosdijkoerier heeft zich ook deze keer weer bijzonder ingespannen om U veel lezenswaardige artikelen te presenteren. Ik zie U graag weer bij de eerstvolgende bijeenkomst van onze vereniging.

Mr. Jan C.K. van Loo, Voorzitter

Inhoudsopgave

- 70. bij de voorplaat
- 71. Van de voorzitter
- 72. Kleine tuinders in Vinkeveen rond 1940
- 74. Raadsels rond noodlandingen
- 77. Herinneringen aan vervlogen tijden
- 79. Het grootste monumenten schandaal
- 82. Koninklijke bezoeken
- 86. Arent van Duivenvoorde
- 88. Verzamelen als hobby
- 89. Gevonden en verdwenen zaken
- 93. De pastorie in Driehuis
- 95. Over bronnenmateriaal gesproken
- 98. Diverse zaken
- 99. Bestuurlijkheden

Kleine tuinders in Vinkeveen rond 1940

door Ron van Maanen

In de jaren dertig van de twintigste eeuw verkeerde de wereld in een economische crisis. Dit had vanzelfsprekend grote gevolgen voor de Nederlandse land- en tuinbouw die voor een deel steunt op de export.

Exportbelemmerende maatregelen door buitenlandse overheden, overproductie en achterblijvende afzet in eigen land dwongen de Nederlandse rijksoverheid tot ingrijpen. Het gevolg was een ingrijpende crisiswetgeving waarbij bedrijfstakken als de bloembollensector gesaneerd werden. Door het afgeven van teeltvergunningen werd de productie verkleind. Het gevolg was wel dat met name de kleine boeren en tuinders financieel dermate achteruitgingen dat het water hen aan de lippen kwam te staan. Dit werd uiteindelijk door de regering erkend en vanaf eind jaren dertig konden kleine boeren en later ook de kleine tuinders op geldelijke steun rekenen. Bij toeval zijn voor een deel van de gemeenten de aanvragen om steun bewaard gebleven.

Steunverlening

Bij de steunverlening werden afhankelijk van de bedrijfsinkomsten drie categorieën onderscheiden. Minder dan f 4,-, tussen de f 4,- en de f 7,- en tenslotte boven de f 7,-. Bij het berekenen van de eventuele steun werden eerst de theoretische netto-inkomsten van het bedrijf vastgesteld. Hierbij werd per product de in gebruik zijnde oppervlakte x met een vooraf vastgestelde factor vermenigvuldigd. De omrekeningsfactor bestond uit een bedrag per are. Aldus krijg je onder meer de volgende bedragen per een are: aardappelen 2 cent, krokussen 5 cent en nateelt groenten 2½ cent. De zo verkregen bedragen werden bij elkaar opgeteld en vormden de inkomsten. Vervolgens ging men uit van een basisinkomen (f 9,-), aangevuld met een bedrag per inwonend gezinslid, waarbij de eerste twee gezinsleden niet meetelden en waar in 1940 een duurtetoeslag nog bovenop kwam. Van het dan verkregen bedrag werden de bedrijfsinkomsten, eventuele neveninkomsten en inkomsten niet afkomstig uit arbeid (bijvoorbeeld rente), afgetrokken. Het positieve verschil werd als steun uitgekeerd. In het geval van de Vinkeveense tuinders zien we t.o.v. andere kleine tuinders in Nederland een opmerkelijk verschil, namelijk dat de netto weekinkomsten veel hoger lagen en dus geen aanspraak op de financiële ondersteuning kon worden gemaakt. Dat wil overigens niet zeggen dat het goed met de bedrijven ging. Een voorbeeld is Cornelis Burggraaf.

Hendrik Berkelaar, tuinder nevenberoep vervener, woonadres Z 10, weekinkomsten f 9,73. De totale

bedrijfsoppervlakte bedroeg 60,68 are verdeeld in: 46 are groenteteelt op de volle grond, 300 ramen = 668m² onverwarmd plat glas voor groenteteelt, 130 kippen en 30 are witlof met 30.000 kg opbrengst aan wortels.

Cornelis Burggraaf, tuinder, woonadres V 249 (in 1941 D.K. 41), weekinkomsten f 16,73. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 155,8 are verdeeld in: 103 are groenteteelt op de volle grond, 540 ramen = 902m² onverwarmd platglas voor groenteteelt, 9 are voerbieten en 50 are witloftrekken. Op 6 oktober 1938 was de opgave dat circa 50.000 kg witloftrek wortels was verkregen met gebruik van 1 x onverwarmde 150 ramen en 2 x verwarmde 108 ramen.

In 1939 bleek Burggraaf in grote financiële problemen te verkeren. Iets wat niet uniek was voor de jaren dertig. Tuinders van groot tot klein konden ondanks de steunverlening het hoofd niet boven water houden en op hun bedrijven rustten torenhoge schulden. Landelijk werden commissies tot regeling van de vaste lasten in de tuinbouw ingesteld. Deze commissies hielden zich bezig met de sanering van de bestaande schulden om het bedrijf weer een (gezonde) toekomst te bieden. Hierbij werden gesprekken gevoerd met de schuldeisers om én de daadwerkelijke schulden én de renten te verminderen, bijvoorbeeld door bevrozing van aflossing voor een bepaalde periode of kwijtschelding.

De rijkstuinbouwconsulent bracht een of meerdere rapporten uit over de het bedrijf met aanbevelingen hoe dit te verbeteren. Wanneer de commissie deze aanbevelingen overnam, adviseerden zij aan de minister een geldbedrag uit te keren. Hiervoor konden dan materialen etc. worden aangeschaft. In 1939 werden aan het bedrijf van Burggraaf twee bezoeken afgelegd. Op dat moment had zijn bedrijf een verkoopwaarde van f 5.760,- maar met een schuldenlast van f 10.880,- tegen jaarlijkse geraamde inkomsten van f 4.300,-. Het had een oppervlakte van circa 850 Rijnlandse roeden met daarop 14 dubbele rijen met 485 ramen waaronder spinazie, radijs, raapsteel, peen en bloemkool. Na deze groenten werden onder het glas komkommers geteeld. Op de rest van de grond werden spinazie, bloemkool, sla, peen, andijvie en snijbonen geteeld.

Inmiddels was 54.000 kg witwortelen aangekocht voor de witlofteelt. De wortels werden getrokken met een witlofketeltje en voor de trekkerij werd een kasje van 164 ramen gemaakt. De werkzaamheden werden verricht door Burggraaf, zijn zoon en een knechtje. Ondanks dat er sprake was van een goed verzorgd bedrijf moest toch nog een en ander gebeuren, waarvoor het geld ontbrak. Zo moesten van 370 ramen platglas de lijsten worden vernieuwd, 2.300 van de 5.000 bonenstaken worden vervangen en waren twee kisten nodig om gebroken ruiten te vervangen. Ook de bemesting liet de laatste jaren te wensen over, er was 25 ton rotte mest nodig. De totale kosten werden op *f* 1.108,- geschat maar vanwege de stijgende prijzen werd dat *f* 1.371,-. De secretaris-generaal van het Departement van Landbouw en Visserij kende op 19 februari 1941 dat bedrag toe.

Inkomsten

	Veiling	Steun	Totaal
1937	<i>f</i> 3.932,-	<i>f</i> 196,-	<i>f</i> 4.128,-
1938	<i>f</i> 4.131,-	<i>f</i> 369,-	<i>f</i> 4.500,-
1939	<i>f</i> 3.759,-	<i>f</i> 229,-	<i>f</i> 3.988,-

Cornelis Ekris, tuinder, woonadres Vw 9c, weekinkomsten *f* 25,23. Oppervlakte bedrijf 92,1 are verdeeld in: 40 are groenten op de volle grond, 200 ramen = 334m² onverwarmd platglas voor groenteteelt, 864 ramen = 1.150m² verwarmd platglas voor bloemeteelt. Van de 40 are was 9 are om het half jaar in gebruik voor groenten respectievelijk bloemen. Van het verwarmde platglas waren 738 ramen om het half jaar in gebruik voor groenten respectievelijk bloemen.

Pieter Gijsen, tuinder, woonadres Dm 18, 69 are, weekinkomsten *f* 9,19. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 69 are verdeeld in: 60 are groenten op de volle grond, 40 ramen = 66,8m² onverwarmd platglas voor groenten, 270m² onverwarmd warenhuis voor groenten, 270 m² verwarmd warenhuis voor groenten, 280m² onverwarmde kas en 20 are witloftrekken. Opbrengst was 20.000 kg wortels verkregen met gebruik van drie x onverwarmde 40 ramen van 0,80 bij 0,50 m.

Jacobus Johannes van Ieperenburg, tuinder, woonadres Dk 24, weekinkomsten *f* 20,45, De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 144 are verdeeld in: 107,5 are groenten op de volle grond, 700 ramen = 1.169m² onverwarmd platglas voor groenten, 98m² verwarmde groentekas, 1,5 are groente- en bloemzadenteelt op de volle grond, 5 varkens en 55 kippen en 80 are witloftrekken. Opbrengst was 80.000 kg wortels: waarvan 30.000 kg in 2 x verwarmde kas van 516m², 20.000 kg onder 2 x

onverwarmde 156 ramen van 1,50 bij 0,80m en 30.000 kg in de koude grond met ruigbedekking.

Fredericus Johannes Janmaat, tuinder nevenberoep veehouder, woonadres V198, Inkomsten *f* 13,01 per week. De bedrijfsoppervlakte bedroeg 1.75.43 ha verdeeld in: 45 are groenteteelt op de volle grond à 0,08 = *f* 3,60, 602m² onverwarmde groentekas à 0,25 = *f* 1,50, 240 ramen = 400m² onverwarmd platglas voor groenteteelt à 0,30 = *f* 1,20, 114 are blijvend grasland à 1,50= *f* 1,71, 50 are witlof trekken à 0,10 = *f* 5,00. De opbrengst aan 50.000 kg wortels werd verkregen met het gebruik van 1 x 200 ramen en 1 x de kas van 602m². Janmaat had verder drie melkkoeien.

Antonius Augustinus Kok, bloemist, adres DM 8, weekinkomsten *f* 9,80. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 55,09 are verdeeld in: 15 are bloemen volle grond (seringen) en 1.659m² verwarmde teeltkas voor snijrozen.

Johannes Antonius Kok, bloemist, woonadres Dm 63a. Zijn weekinkomsten bedragen *f* 22,76. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 92 are verdeeld in: 3 are boomteelt, 55,40 are bloemen op de volle grond, 30m² verwarmde trekkas voor heesters in potten drie maanden per jaar, 112 m² verwarmde trekkas voor voorjaarsheesters, 525m² verwarmde teeltkas voor snijrozen, 1.263m² verwarmde teeltkas voor andere snijbloemen inclusief de 30m² heesters, 130m² verwarmd platglas voor bloemen en 180m² onverwarmd platglas voor bloemen.

Wouter van Kouwen, tuinder, Dm 72, Inkomsten per week *f* 23,37 per week. Oppervlakte 85 are verdeeld in: 55 are groenten op de volle grond, 550 ramen = 723m² onverwarmd warenhuis voor groenten, 410 ramen = 685m² onverwarmd platglas voor groenten, 6,5 are bloemeteelt in de volle grond, 1 are groente- en bloemzadenteelt, 1 are klein fruit en 135 are witloftrekken. De opbrengst bedroeg 135.000 kg wortels via een gegolfde ijzeren platen oppervlakte gelijk aan 300 ramen van 1,50 bij 0,80m, 2 à 3 x verwarmd warenhuis met 360 ramen van 1,50 bij 0,80m en 1x 180 onverwarmde ramen van 1,50 bij 0,80m.

Nicolaas Cornelis de Rijk, tuinder nevenberoep keurmeester aan de veiling (à *f* 300,- per jaar) Woonadres V 88m. Weekinkomsten *f* 9,43. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 87 are ha verdeeld in: 62 are groenten op de volle grond, 770m² onverwarmde groentekas en 600 ramen=1.002m² onverwarmd platglas voor groenteteelt.

Mattheus Cornelis van Schaik, tuinder, adres V4a. Weekinkomsten *f* 13,21. Bedrijfsoppervlak 85 are verdeeld in: 73 are groenten op de volle grond, 458 ramen = 765m² onverwarmd platglas voor groenten en 50 are witlof. De opbrengst bedroeg 50.000 kg wortels via 2 x 400 ramen onverwarmd platglas van 1,50 bij 0,80m.

Daniel Jozef van Senten, tuinder, woonadres V 80t, inkomsten per week *f* 10,80. Bedrijfsoppervlakte 80 are verdeeld in: 45 are groenten op de volle grond, 228m² onverwarmde groentekas, 175 ramen = 294m² onverwarmd platglas voor groenten, 22 are bloemeteelt op de volle grond, 125m² verwarmde teeltkas voor snijbloemen uitgezonderd rozen, 375m² onverwarmde teeltkas voor snijbloemen uitgezonderd rozen en 150m² onverwarmd platglas voor bloemeteelt.

Christianus Martinus Stokhof, tuinder met als nevenberoep zoetwatervisser, woonadres V40, Weekinkomsten *f* 5,99. Daarbij als visser verdient hij *f* 175,00 netto en *f* 325, 00 bruto per jaar. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 56,50 are verdeeld in 43 are groenten op de volle grond en 520 ramen = 868m² onverwarmd platglas voor groenten.

Johannes Cornelis Voorbij, tuinder, adres V 176, Weekinkomsten *f* 13,65. Oppervlakte 99,35 are verdeeld in: 79 are groenten op de volle grond,

700m² onverwarmde groentekas, 240 ramen = 319m² onverwarmd warenhuis voor groenten, 300 ramen = 510m² onverwarmd platglas voor groenten en 40 are witlof. De opbrengst bedroeg 40.000 kg wortels via 1 x onverwarmd warenhuis van 240 ramen en 1 x onverwarmde kas van 534 ramen.

Johannes Cornelis de Wit, tuinder-bloemist Nevenberoep bestuurslid van de tuindersbond. Vergoeding *f* 150,- per jaar, woonadres V 122, Weekinkomsten *f* 13,86. Oppervlak 87 are verdeeld in: 54 are groenten op de volle grond, 420 m² onverwarmde groentekas, 550 ramen = 919m² onverwarmd platglas voor groenteteelt, waarvan 60m² 1,5 maand voor chrysanten werd gebruikt, 72m² onverwarmd voor snijbloemeteelt uitgezonderd rozen, vier maanden per jaar, 7,24 are bloemen op de volle grond, 4 are grasland en 50 are witlof. De opbrengst bedroeg 50.000 kg via 2 x 260 ramen onverwarmd platglas en 2 x verwarmde kas van 90 ramen.

Andreas Josephus Woerden, tuinder, woonadres Dm 39, 62are, weekinkomsten *f* 9,66. De totale bedrijfsoppervlakte bedroeg 62 are verdeeld in: 52 are groenten op de volle grond, 400 ramen = 668m² platglas groenteteelt en 35 are witloftrekken. De opbrengst bedroeg 35.000 kg via 1 x onverwarmde 400 ramen platglas en 1 x 3 are volle grond.

Bronnen:

Raadsels rond noodlandingen in Vinkeveen

door Fons Compier

In minimaal twee vooroorlogse situaties heeft een piloot zijn vliegtuig aan de Vinkeveense grond moeten zetten ter voorkoming van nog groter onheil. Of is dit drie keer het geval geweest? In het onderstaande artikel wordt geprobeerd meer klaarheid te brengen in de twee – of misschien toch drie noodlandingen.

De Fokker C.I- 533

In het fotoboek 'Groeten uit Vinkeveen' uit 1979 van Piet Koster en Piet van Zwieten staat op bladzijde 145 een foto afgebeeld van een vliegtuig dat zich met de neus in de sloot heeft geboord. Ook is te zien dat het vliegtuigje niet alleen fikse beschadigingen ten deel was gevallen, maar ook een grote publieke belangstelling. Onder de foto staat de volgende tekst vermeld:

“Op de plaats waar nu Westerheul is gebouwd, moest in 1934 piloot Gerrit van Schaick een noodlanding maken. Het toestel was een Fokker C I, een militair vliegtuig, kenteken 533.”

Als amateur- luchtvaartkenner vond ik deze foto 28 jaar geleden nóg interessanter dan al die andere ruim 150 in het fraaie fotoboek. Maar... het onderschrift riep ook twijfels op omtrent het jaar 1934 en dat had in

eerste instantie met de volgende overweging te maken. De Fokker C.I. was een 2-zits verkenningsvliegtuig, dat al in 1919 in Schwerin was ontworpen en gebouwd, dus nog in de 'Duitse tijd' van Anthony Fokker. De Luchtvaartafdeling (LVA), de voorloper van de Koninklijke Luchtmacht, heeft 56 van deze Fokker C.I. verkenningstoestellen in dienst gehad en deze zijn in de periode van 1920 - 1932 letterlijk 'opgevlagen'. Vandaar mijn twijfels bij een Fokker C.I. die in 1934 zou noodlanden: dit verkenningstoestel moest naar mijn mening beslist jaren eerder in een Vinkeveense sloot terecht gekomen zijn.

Deze mening kreeg een nieuwe impuls bij het onder ogen krijgen van een bericht in 'Het Centrum' van 5 augustus 1927, waaruit onderstaand een letterlijk citaat:

NOODLANDING VLEGMACHINE

Gisteren half twaalf is een militair vliegtuig uit Soesterberg met den kop in den grond geslagen op het land van de landbouwer v.d. Toren te Vinkeveen aan den Mollenweg, gelegen aan de spoorlijn tusschen de stations Vinkeveen en Wilnis. De eenigst inzittende vliegenier rolde uit het vliegtuig zonder ernstige verwondingen op te loopen. Dr. de Jong van Vinkeveen was spoedig te plaatse van het ongeval. Het publiek kwam uit verschillende richtingen op het terrein aangelopen.

Naar mijn mening zou het té toevallig geweest zijn wanneer er binnen zeven jaar op vrijwel dezelfde plaats twee overeenkomstige noodlandingen zouden hebben plaatsgevonden.

Edoch, ik vind niet dat ik met de bovenstaande overweging het sluitende bewijs heb geleverd dat er slechts één noodlanding heeft plaatsgevonden, namelijk op 4 augustus 1927. Immers, twee bij elkaar opgetelde waarschijnlijkheden vormen daarmee nog geen zekerheid.

Omtrent de Fokker C.I -533 heb ik inmiddels vragen uitgezet bij enkele (oud-) luchtvaartjournalisten. Zelfs voor hen lijkt dit een moeilijk te beantwoorden kwestie te zijn.

Maar misschien is er ook een (oudere) Kroniek-lezer, die voor meer duidelijkheid kan zorgen.

Het Duitse passagiers- en postvliegtuig

In het boek 'Rondom de Vinkeveense kansel' heeft Jan van Egmond op bladzijde 55 een gebeurtenis uit 1929 vastgelegd, waarover daarna nog decennia lang in Vinkeveen werd gesproken, namelijk de noodlanding van een Duits vliegtuig in een bevroren Plassengebied.

In mijn hoedanigheid van hoogstgeïnteresseerd toehoorder (met een luchtvaarthobby!) wilde ik er van alles van weten, maar dat viel niet mee, de verhalen liepen daarvoor te ver uiteen. Er bleken bijvoorbeeld hardnekkige lezingen te bestaan, dat het vliegtuig pas in de strenge winter van 1940 op het ijs zou zijn geland.

Goedbeschouwd de enige, die mij op een bruikbaar spoor wist te zetten, was dokter Pierrot. Deze inmiddels 87-jarige emeritus-huisarts kon me vertellen, dat hij als negenjarige in de buitengewoon strenge winter van 1929 op de foto was gegaan bij een Lufthansa-vliegtuig, dat 'in de polder' een noodlanding had moeten maken. De datum en het vliegtuigtype waren hem niet bekend. En jammergenoeg kan hij de foto evenmin terugvinden. De gebeurtenis uit 1929 werd voor mij weer actueel door de reeds genoemde tekst van Jan van Egmond.

Onderstaand daaruit het volgende citaat:

In februari 1929 gebeurde er in Vinkeveen iets bijzonders. Elke dag kwam vroeg in de morgen een Duits passagiers- en postvliegtuig overvliegen. Die morgen vloog hij wel erg laag, als gevolg van ijsafzetting op de vleugels. De piloot moest een noodlanding maken en hij probeerde het toestel op een akker te zetten in de Plassen, iets ten oosten van de Gemeenlandsvaartbrug.

De landing verliep niet vlekkeloos; met één wiel kwam het vliegtuig op de akker terecht, het andere raakte het ijs, waar het doorheen zakte. De lading, post en passagiers werden met auto's naar Schiphol gebracht. Het was een grote sensatie voor de gehele omgeving en de koek- en zopietenten deden goede zaken. Omdat het sterk ijs was, kwamen de kijkers overal vandaan om dit te zien. Aannemer Leen Mulckhuijse kreeg opdracht het toestel over het ijs naar een andere, bredere akker te verplaatsen. Er was hulp genoeg van de vele werklozen en via een brede balkenlaan werd het toestel naar de akker ernaast gesleept. Daar werd alles wat eruit kon er ook uitgehaald, de leidingen werden ontdooid, de brandstoftank gevuld en opnieuw werden de twee motoren gestart. Er was een startbaan gemaakt van balkhout en na een korte aanloop ging het toestel weer de lucht in, alsnog op weg naar Schiphol".

Aan deze nuttige en interessante geschiedschrijving door Jan van Egmond kan nog het volgende worden toegevoegd: De noodlanding vond plaats op dinsdag 12 februari 1929 om 14:30 uur en het overkwam de Rohrbach Ro.VIII Roland D-1314 *Inselberg*, een drie-motorig vliegtuig, waarmee de Deutsche Luft Hansa AG de post- en passagiersdienst Berlijn-Hannover- Amsterdam – Londen onderhield.

Bij de noodlanding op deze extreem koude dag werden beide wielen van het landingsgestel verbrijzeld. De D-1314 *Inselberg* had drie Duitse bemanningsleden en één Engelse passagier aan boord en dat betekende een lage bezettingsgraad; de Ro.VIII Roland was berekend op tien passagiers.

In feite was de ijslaag sterk genoeg om het startgewicht van circa 4.500 kg. te kunnen torsen, maar doorslaggevend daarbij was de wijze van verdeling. Het gewicht was in dit geval geconcentreerd op twee relatief smalle wielen (plus een staartwielletje) en daardoor liepen deze grote kans om na enige vertraging (ijs buigt eerst) door het ijs geduwd te worden. Vandaar het Leen Mulckhuijse-startbaantje van balkenhout.

Laat het duidelijk zijn dat ik bijzonder blij was met de vastlegging door Jan van Egmond. Als hij dit voorval van bijna 80 jaar geleden nu niet opgetekend had, zou deze geschiedenis definitief verloren zijn geraakt.

Bij gebrek aan een foto van de Rohrbach Roland I D-1314 'Inselberg' is hier een identiek toestel afgebeeld, namelijk de Rohrbach Roland I D-1280 'Feldberg'. Het eerste prototype van de Roland I vloog in 1927. De 'Inselberg' is van 1928 tot en met 1934 bij de 'Luft Hansa' in dienst geweest en heeft daarna nog een aantal jaren in Oost-Europa en Rusland gevlogen.

Reactie Piet Koster

Bij het samenstellen van het boekje "Groeten uit Vinkeveen" gingen we er in 1979 oorspronkelijk van uit dat de noodlanding van de Fokker C1, eind jaren twintig had plaats gevonden. De drie in mijn bezit zijnde foto's van dit gebeuren waren namelijk gemaakt door mijn grootvader Jan Vulperhorst. Daar de meeste van zijn foto's genomen zijn tussen 1923 en 1930, dateerden we die, ook door het gebruikte fotopapier, uit deze periode. Om iets meer over die noodlanding te weten te komen hebben we toen telefonisch contact opgenomen met het Aviodome bij Schiphol. We kregen toen door, dat de 533 in 1934 een noodlanding had moeten maken, met als vlieger Gerrit van Schaick.

Na de uitgave van het boekje, is er nog contact geweest met de familie van Van Schaick. Nu bij het lezen van je artikel denk ik, dat beide misschien

vliegtuig heeft gemaakt. Zelf heb ik deze foto's nooit onder ogen gekregen, maar ik neem aan dat er zeker zijn geweest of nog ergens te vinden zullen zijn.

Als toegift nog een anekdote

Mijn grootvader Jan Vulperhorst had in die tijd een scheerwinkel in het Achterbos, waar na hem Wally Huijbregts zijn kapperszaak vestigde. Bij deze barbier kwamen iedere vrijdag- en zaterdagavond tientallen werklui bijeen, voor hun wekelijks scheerbeurt. Op deze avonden werden de dorpsnieuwtjes verteld, maar ook veel sterke verhalen. Het Duitse passagiers- en postvliegtuig, dat volgens Jan van Egmond iedere morgen laag over kwam vliegen, heeft Bart Vermaas in die tijd zeker geïnspireerd tot het volgende verhaal.

Op een mistige morgen was ik aan het opbreken in het turfland, toen er een vliegtuig heel laag kwam vliegen. Ik heb mij toen afgekeerd en heb het

Herinneringen aan vervlogen tijden in Vinkeveen

door Jan Rouwenhorst

Piet van Asselen is in 1928 geboren. Eerder schreef hij in de Proosdijkoerier over de kommer en kwel van de komkommerteelt (1995) en over de mondorgelclub van de katholieke Jonge Werkman (1999). De nu 79-jarige Vinkevener stuurde eerder dit jaar enkele herinneringen op aan de tijd dat er mensen van diverse pluimage langs de deur kwamen. Dit was voor Fred de Wit en Jan Rouwenhorst aanleiding om bij hem op de koffie te gaan. Aan de eettafel blikt Van Asselen terug.

Muf

“Het huis waar mijn ouders woonden, werd destijds aangeduid als Herenweg V 7. Dat is op de plek waar nu het autobedrijf van Kooyman staat aan Demmerik. In ons huis had eerder een slagerij gezeten. In de voorgevel zat een luik dat toegang gaf tot de voormalige spekkelder. Het rook er altijd muf en in de kelder stond altijd water. De vroegere winkelruimte werd door ons gebruikt als slaapkamer. Mijn ouders hadden een groot gezin. Ik was de jongste thuis en had vier zussen en vijf broers. Twee andere kinderen waren al op jonge leeftijd overleden. De meisjes sliepen beneden, de jongens allemaal op zolder.”

Krant lezen

“Veel huizen hadden destijds geen watercloset. Achter de woningen stond een klein optrekje met daarin een poepdoos. Bij ons stond die in een schuur. Tegen de tijd dat Sinterklaas weer kwam, durfde ik als jongentje daar niet zo maar alleen naar toe. Je wist maar nooit ... Na verloop van tijd moesten de poepdozen gelegeerd worden. Dan werd de inhoud in een praam gegooid, die kwam langs varen. De smurrie werd verspreid over het land van de tuinderijen. Je kon daar later nog stukjes lezen uit opgedroogde kranten, want toiletpapier kende men niet.”

Van Asselen haalt een oude foto van de muur in de woonkamer om de kleine ouderlijke woning te laten zien. Het pand is in de jaren '60 gesloopt. “Ik weet nog goed dat de Herenweg niet geasfalteerd was. Als het langere tijd droog was geweest, dan gooide onze buurman water op de weg tegen het opwaaien van stof.” Zelf woont Van Asselen nu bijna vijftig jaar aan de Heulweg.

Op de knieën

“Destijds waren er vanaf de Heulbrug tot de toenmalige spoorlijn een stuk of zes boerderijen. Mijn vader verdiende de kost als boerendaggelder. Om half vijf 's ochtends stapten hij en de boer in een roeiboot om verderop in het land de koeien te melken. Alles ging destijds over het water. Als hij dan om half acht weer teug kwam, werd er ontbeten. Ik herinner me nog dat we dan op onze knieën het ochtendgebed deden. Daarna was het tijd om naar

lagere school te gaan. Jongens en meisjes werden strikt gescheiden in het onderwijs. De meisjes kregen les van de nonnen. Dat gebeurde in het klooster. Daar waren naast de meisjesschool ook de bewaarschool en de naaischool gevestigd. De jongensschool stond aan de overzijde van de Herenweg, ter hoogte van de huidige VVV. Voordat de lessen begonnen, gingen we elke dag eerst van kwart over acht tot kwart voor negen naar de schoolmis in de kerk. Daarna keurig in de rij naar school. We hadden dan nog net even tijd om een spelletje te doen, zoals knikkeren, hoepelen of tolleren. Elke eerste vrijdag van de maand gingen we met de school 's ochtends eerst in de kerk ter communie. Duidelijk gold dat je dan nuchter moest zijn. Je mocht niets gegeten en gedronken hebben. Na de dienst gingen we dan terug naar huis om te ontbijten. De school begon op die vrijdagen pas om tien uur.”

Doordraaien

“In de oorlog kwam ik van lagere school. Veel keus had ik niet: het was werken op de tuinderij of in de turfwinning. Het werd de tuinderij van de gebroeders Kolenberg, die midden in de weilanden lag. Van zes uur 's ochtends tot zes uur 's avonds zat ik tussen de bloemen en groente. Er werd veel geteeld onder zogeheten platglas. Dat is de benaming voor lage broeibakken, die aan de bovenzijde zijn afgedekt door een 'ruiter', een glasplaat in een houten frame. Platglas wordt gebruikt voor het telen van lage gewassen. Er moest wat gesleept worden met die glazen ruiters. Er waren ook onverwarmde kassen. Alleen in de winterperiode, als er witlof werd getrokken, liep er via een buizenstelsel verwarmd water onder de wortels. Dan moest er 's avonds laat nog een lading cokes op het vuur. Ik heb wel meegemaakt dat de witlof in de afdeklaag verrotte, omdat er water was bijgekomen en dat er met pramen hele ladingen spinazie naar de veiling gingen om vervolgens te worden doorgedraaid, omdat zich geen kopers aandienen. Dan gebruikte men het als veevoer. In de kassen was eigenlijk weinig te beleven. Als je wat wilde drinken, dan kon je water uit een ton halen.”

Huisnummer V7 “op de plek waar nu het autobedrijf zit”. Die zit nu drie huizen links van het op deze foto getoonde voormalige gemeentehuis. De foto dateert van de tijd toen Van Rijnsoever nog beurtschipper was. De juiste datum is onbekend

Metworst

“In 1948 moest ik voor m’n nummer naar Nederlands-Indië. Je ging voor “Koningin, Volk en Vaderland”. Je wist toen niet beter. Er was toen sprake van dienstplicht, maar achteraf realiseer je je daar nooit naar toe had moeten gaan. Ik was gelegerd op West-Java. Er waren meer jongens uit Vinkeveen. Gelukkig is er van die groep niemand gesneuveld. In de eenheid waar ik deel van uitmaakte, vielen wel enkele slachtoffers. Het contact met thuis bestond uit het schrijven van brieven en foto’s met mijn naam erop. Dat

toen nog niet. Na afloop van een voetbalwedstrijd kon je een bord water krijgen om de modder van knieën en benen af te halen.” Van Asselen ging naar Utrecht om te tafeltennissen en naar Amsterdam om aan judo te doen. “Eerst op de fiets naar Baambrugge en vandaar verder met de bus.”

Na zijn militaire dienst volgde Van Asselen een omscholing in Amsterdam. Hij is toen bankwerker en lasser geworden. “Eerst heb ik gewerkt als ijzeren constructiewerker bij de Vinkeveense Beton Industrie, de VOB. Daar verdienden veel jongens uit Vinkeveen hun geld met het indijken van

ervaring wijs geworden – eerst met de pet geld op en bracht pas daarna zijn smartlappen ten gehore. Bijvoorbeeld over de soldaat die sneuvelde en over kleine Jantje, de kleuter.”

Voor de Proosdijkoerier zette Van Asselen onderstaande tranentrekker op papier:

*”Bij de muur van het oude kerkhof
Stond een knaapje droef en teer
Vraagt aan ons lief Heertje boven
Wanneer komt mijn moesje weer?
Vader zegt dat moesje slaapt hier
Is dat alles, is dat waar?
Roep mijn moedertje dan wakker
Want ik kan niet buiten haar.”*

Van Asselen memoreert het alcoholmisbruik van weleer. Drank was duur en spiritus (toen nog niet blauw gekleurd, JR) een goedkoop alternatief. “Bij ons aan de deur kwam eens iemand die aan mijn moeder een flesje spiritus vroeg, zodat hij zijn eten kon opwarmen. M’n moeder bood aan dat zelf even warm te maken. De man sloeg het aanbod echter af en kreeg uiteindelijk wat spiritus mee. Maar hij was nog niet de hoek om, of hij had de fles al aan zijn mond staan. En regelmatig zat ene Huib naast de toen nog uitpandige stoep van het nonnenklooster te wachten op een maaltijd.”

Stoelen

Van Asselen vertelt dat er vroeger behalve bedelaars ook allerlei mensen met hun negotie aan de deur kwamen. Zo werd veel handelswaar verkocht. “Er kwam geregeld een Chinees langs met een trommel, met daarin pindakoeken en repen. En niet te vergeten de scharensliiep. Die zette zijn fiets op de standaard; de riem van het trapwerk liep naar de slijpsteen op het stuur en het slijpen kon beginnen. Ik zie het nog voor me, de kooplui met hun grote koffers garen en band en ook met kleding. Op transportfiets met witgeschilderde kisten kwamen de visboeren uit Huizen. In de kisten zat de ijsgekoelde vis. Ze gingen zelfs tot aan Mijdrecht. Van het ijs was bij de laatste vis niet veel meer over. Die werd dan tegen een lagere prijs verkocht. Wij kochten aan de deur stoelen op afbetaling van een jodenman. Die kwam daarna regelmatig langs en plakte dan een zegel in een boekje als bewijs van afbetaling. Of alles afbetaald is, weet ik niet. Op een bepaald moment in de oorlog kwam hij niet meer langs.” Van Asselen valt even stil en kijkt voor zich heen. Aan de andere kant van de sloot zien we pastoor Pohl naar huis lopen. Dan vervolgt Van Asselen: “Het waren wel goede stoelen, want ze staan nu nog bij mijn zoon.”

Het grootste monumentenschandaal van de vorige eeuw

De onterechte sloop van het Van Dishoeckhuis te Vlissingen

door Fred de Wit

Deze kop stond boven een artikel van oktober 2005 dat in het blad van de Bond Heemschut over de sloop van het Van Dishoeckhuis verscheen.

Van 1085 tot 1815 hebben Mijdrecht en Wilnis tot het kapittel van Sint Jan behoord. De leiding van het kapittel berustte bij de proost, die zowel het kerkelijke als het wereldlijke gezag hier uitoefende.. Na de Reformatie namen de Staten van Utrecht bezit van het kapittel en verkochten de functie van proost voor aanzienlijke bedragen. Een van de protestante proosten van Sint Jan, was mr. Anthony Pieter van Dishoeck. Hij was in 1728 in het bezit gekomen van de proosdij doordat hij deze van de Staten van Utrecht kocht voor het bijzonder hoge bedrag van 129.000 gulden. In Mijdrecht is in de wijk Proosdijland een straat naar hem vernoemd. De in 1709 in Bengalen geboren Van Dishoeck moet toen al een zeer vermogende man geweest zijn, nadat hij een jaar eerder door de Staten van Utrecht als proost aangesteld was, nadat zijn voorganger, Kornelis Beerninck in Mijdrecht op 28 oktober 1727 was

overleden. In de hervormde kerk, die in 1857 wegens bouwvalligheid werd afgebroken, werd Beerninck in een prachtige graftombe begraven. Tijdens de Bataafse Revolutie in 1795 werden de graftombe en de afbeeldingen van de proosten, die in de kerk hingen, vernield omdat het nieuwe revolutionaire regime bepaalde dat alle herinneringen aan het vorige regime van uitbuiters dienden te verdwijnen. Niet alleen wij, maar ook de vroegere inwoners van Mijdrecht gingen onzorgvuldig met ons historisch erfgoed om. Ongetwijfeld zal hij in Mijdrecht ook in een prachtig huis gewoond hebben. Is het wellicht het huidige pand Dorpsstraat 23 ?

Anthonie Pieter Van Dishoeck

In het museum van Vlissingen hangt een door Philip van Dijk in 1730 geschilderd portret, waaronder

Vlissingen: Van Dishoeckhuis

bekend zijn, iets dat zeer zelden voorkomt, maakt het bovendien tot een mijlpaal in de Nederlandse kunstgeschiedenis”.

Van Bourscheit

In het stadsarchief van Antwerpen is een handschrift aanwezig waarin staat dat het huis in 1733 door J.P. Bourscheit de jonge (1699-1768) is gebouwd. Zijn vader was een bekende beeldhouwer. Van Bourscheit bouwde niet allen in Vlissingen maar ook in de Zuidelijke Nederlanden. Later bouwde hij ook de toenmalige Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Na de dood van Anthonie Pieter van Dishoeck, kwam het huis in bezit van mr. A. van Doorn, schepen (wethouder) van de stad Vlissingen , die gehuwd was met Pieterella Wilhelmina van Dishoeck. Gedurende de Franse overheersing werd het huis bij decreet van keizer Napoleon eigendom van het Franse gouvernement. Na het vertrek van de Fransen ging het huis tot de domeingoederen van de Nederlandse Staat behoren. De zoon van mr, A. van Doorn, eerst waarnemend gouverneur (commissaris) van koning Willem I, en later definitief hiertoe aangesteld, adviseerde de koning in 1818 het gebouw als stadhuis aan de gemeente Vlissingen af te staan. Het oude raadhuis was namelijk, in 1809 bij een bombardement door de Engelsen, toen zij in oorlog waren met Napoleon, in vlammen opgegaan. Koning Willem I ging akkoord met het voorstel maar verbond er wel de uitdrukkelijke voorwaarde aan: “dat het gebouw nimmer zal mogen worden afgebroken geheel of ten deele, noch in de inrigting aan hetzelfde eenige verandering gemaakt dan op Onze speciale autorisatie, dat gemelde Regering verplicht zal zijn het meergenoemde gebouw behoorlijk te onderhouden en de lasten op hetzelfde liggende of in het vervolg te leggen voor hare rekening te nemen, dat Wij bij een eventueel verblijf te Vlissingen steeds de nodige appartementen zoo voor Ons als voor Ons gevolg in hetzelfde gereed zullen vinden”.

Bijzondere waarde

Het Koninklijk Besluit van 11 november 1818 liet duidelijk blijken dat men een bijzondere waarde aan het gebouw hechtte, ondanks het feit dat het interieur gedurende de Franse bezetting veel schade had opgelopen. Het van Dishoeckhuis trotseerde de tweede wereldoorlog, die in Vlissingen talloze gebouwen met de grond gelijk maakte. Alhoewel het weinig heeft gescheeld of het huis was in 1943 door de Vlissingse ondergrondse in brand gestoken. In het gebouw waren namelijk de door de Duitsers in beslag genomen radiotoestellen opgeslagen. Deze zouden naar Duitsland worden afgevoerd. Bovendien waren er op de zolder Duitse soldaten gelegerd en op het dak was afweergeschut geplaatst. Om het vervoer van de radiotoestellen te

voorkomen, besloot de illegaliteit het gebouw in brand te steken. Later kwam men hierop terug omdat de ondergrondse zelf een aantal radio's nodig had. Tot 1965 bleef het in gebruik als stadhuis. In verband met de uitbreiding van de scheepswerf “De Schelde” en in het kader van de plannen tot stadssanering besloot de toenmalige gemeenteraad in 1963 tot verkoop van de ondergrond van het gebouw aan de scheepswerf. Pogingen werden aangewend om het gebouw zelf, dat op de monumentenlijst stond, te verplaatsen. Toen dit besluit genomen was, kwamen er reacties los en werd er een comité gevormd dat de naam kreeg van “Comité Herleving Van Dishoeckhuis in Vlissingen”. Onder voorzitterschap van oud-minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening, ir.W.F. Schut, werd een rapport opgesteld om de mogelijkheden tot behoud van het gebouw te onderzoeken. Omdat de scheepswerf de grond dringend nodig had, werden ook de mogelijkheden nagegaan om het gebouw af te breken en elders weer op te bouwen. Uitvoerig stond men ook stil bij de toekomstige bestemming die het gebouw zou moeten hebben. Ondertussen stond het huis maar leeg en werden de ramen dichtgespijkerd. Ook het interieur, dat altijd had bijgedragen tot het monumentale karakter, ging hard achteruit.

Mr. A.P. van Dishoeck

Restauratiepogingen

Jaren lang heeft men pogingen gedaan om het gebouw te restaureren of om het na afbraak op een andere plek weer op te bouwen en een nieuwe bestemming te geven. Maar steeds zijn de plannen gestrand op gebrek aan geld, of omdat men andere zaken belangrijker achtte. De toenmalige wethouder W. van Willigenburg heeft samen met een aannemer nog een laatste poging gedaan om het gebouw te redden en het langs de Vecht opnieuw op te bouwen. Maar ook dit plan bleek niet te realiseren. Tot grote verontwaardiging van vele inwoners van Vlissingen en ook daarbuiten is de patriciërs woning van proost Anthony Pieter van Dishoeck afgebroken en met de grond gelijk gemaakt. De tragedie is echter dat de scheepswerf de grond waarop de woning stond, nooit heeft gebruikt en daar ook niet meer werkzaam is. Nog steeds treuren vele inwoners van Vlissingen over het ondoordachte besluit om het pand af te breken, tot er op 17 februari 2007 het onderstaande krantenbericht verscheen.

Van Dishoeckhuis in herkansing

Deze kop stond in de Zeeuwse Provinciale Courant met daar onder het bericht dat menige inwoner van Vlissingen als muziek in de oren zal hebben geklonken: Het van Dishoeckhuis wordt herbouwd. Het artikel gaat verder: "Het Van Dishoeckhuis in Vlissingen wordt herbouwd op precies dezelfde plek

waar het van circa 1700 tot 1986 heeft gestaan. Dat maakte wethouder Verhage van de gemeente Vlissingen zaterdag bij de nationale Heemschutdag in Vlissingen bekend. De wederopbouw van de statige patriciërs woning maakt onderdeel uit van de eerste fase van de bebouwing van het terrein van de voormalige Scheldewerf. Volgens het Vlissingse college is het mogelijk om een kopie te maken, omdat de details van het Van Dishoeckhuis vastgelegd zijn en er zelfs onderdelen van het huis bewaard zijn gebleven. Volgens de wethouder is het goed mogelijk om de voorgevel waarheidsgetrouw na te bootsen. We willen dat de buitengevel herbouwd wordt Hoe de invulling achter de gevel zal worden, laten we aan de ontwikkelaar over". Tot zo ver het artikel. Het tragische besluit van 1986 is hier mee gedeeltelijk ongedaan gemaakt. Maar het originele gebouw waar Van Dishoeck heeft gewoond en gewerkt en van waar uit hij ook de Proosdij van Sint Jan heeft bestuurd is voor altijd verloren gegaan. In de loop van de voorafgaande eeuw zijn er in onze gemeente ook tal van huizen en gebouwen verloren gegaan door een onvoldoende besef voor het culturele erfgoed dat we hadden. Veel rest ons niet meer. Laten we daarom op wat er nog is extra zuinig zijn.

Geraadpleegde bronnen:
Utrechts Archief
Streekarchief Vecht en Venen

Koninklijke bezoeken aan de Ronde Venen (2)

door Fons Compier

In 1949, 1956 en 1983 brachten leden van het Koninklijk huis een officieel bezoek aan één of meerdere van de plaatsen van de Ronde Venen. In de vorige Proosdijkoerier werd aandacht besteed aan de studietocht op 25 mei 1949, die Prins Bernhard naar Wilnis voerde. In dit 2e artikel gaat het over het werkbezoek van Koningin Juliana op dinsdag 29 mei 1956 aan Wilnis, Mijdrecht, Waverveen en Vinkeveen.

Op deze zonloze benauwde dinsdag deed ons staatshoofd niet alleen de reeds genoemde vier plaatsen aan. Met het bezoeken van Noordwest Utrecht was 's morgens in Nieuw-Loosdrecht een begin gemaakt. Daarna brachten onze vorstin en haar gezelschap korte bezoeken aan achtereenvolgens Oud-Loosdrecht, Breukelen (Nijenrode) en vanaf omstreeks 14:30 uur aan Kockengen.

Via Spengen, de Geerkade, het zogenaamde 'Pad van Plomp' en de Wilnise Zuwe wist de Koninklijke karavaan daarna in een rit van 20 minuten Wilnis te bereiken. Deze 'karavaan' bestond uit een achttal auto's. In de 1^e auto werd de zogenaamde 'chef kabinet' vervoerd, de secretaris van de Commissaris van de Koningin. In het tweede voertuig waren de Koningin en de Commissaris gezeten, in dit geval Mr. C.Th.E. Graaf van Lynden van Sandenburg. In de derde auto had 'het gevolg van Hare Majesteit' plaats

genomen en daarbij moeten we niet aan een volgepropte voiture denken: het ging daarbij enkel om Mevrouw W.A. Repelaer van Driel- Van der Willigen, dame du palais. En de vierde auto bood plaats aan een drietal rechercheurs. De resterende vier voertuigen uit deze stoet waren ingenomen door de landelijke en regionale pers, waaronder een opvallend bloemrijk beschrijvende verslaggever van De Volkskrant. Hij beschouwde het werkbezoek van de Koningin als het "heuglijk feit, dat voor het eerst in de geschiedenis een regerend vorst doordrong tot gebied, dat even moeilijk bereikbaar is voor modern verkeer, als het rijk is aan natuurschoon". Het bezigen van het woord 'doordringen' lijkt mij wat overdreven, dat roept associaties op met het moeten gebruiken van kapmessen en houtvloten en dat viel die dag best wel mee. Maar het is wel een feit, dat Wilnis 51

jaar geleden vanuit zuidelijke richting per auto vanwege de smalle wegen opvallend moeilijk bereikbaar was. Bovendien was het zogenaamde 'Pad van Plomp' particulier terrein en voor het berijden daarvan moest letterlijk tol betaald worden.

Wilnis

Omstreeks 15:10 uur kon Koningin Juliana op het Raadhuisplein worden verwelkomd door burgemeester Mr. J. van der Haar. In vergelijking met het Koninklijk bezoek van 1949 was deze burgervader inmiddels snordragend, maar nog geen 'Dr.', zijn dissertatie over lijkbezorging dateert van 1964. Het onderdeel 'handen schudden' bleef ditmaal beperkt tot de burgemeester, diens echtgenote en de wethouders Van Steijn en Van der Vliet. Dit gebeurde onder grote publieke belangstelling, vooral van veelal in bloemetjesjurk geklede vrouwen. Dat kon toen nog.

Evenals in 1949 was het gelukt om een massa kinderen voor het gemeentehuis bijeen te krijgen. De foto's tonen aan, dat het voor de meeste kinderen moeilijk was om iets te zien te krijgen. Met recht kan worden opgemerkt dat er reikhalzend naar de Koningin werd uitgekeken. Wilnis vormde op deze 26e mei de enige te bezoeken plaats, waar het Wilhelmus voor de Koningin werd aangeheven. Zij kon gedurende haar bezoek van 10 minuten niet alleen een zanghulde in ontvangst nemen, maar ook

een mandje tomaten. Dit geschenk werd aangeboden door een meisje met een voor die gelegenheid toepasselijke naam, namelijk Regina van der Haar, dochter van de burgemeester, en door Thea Voorn, 'telg van een exportkweker', zoals de Volkskrant-verslaggever dit meisje wist aan te duiden. "Zij bloosden als de tomaten, die zij even tevoren de hoge bezoekster hadden aangeboden", aldus de verslaggever. Met exportkweker Voorn werd de bedrijfsleider bij N.V. Kwekerij 'De Oudendam' bedoeld, een bedrijf van (toentertijd) 34 hectare aan de Lange Meentweg te Woerdense Verlaat, tot 1989 deel uit makend van de Gemeente Wilnis en sindsdien van Nieuwkoop. In de Jaren '50 was 'De Oudendam' nog een van de grootste tomatenkwekerijen in Europa, met 40 tot 50 werknemers in dienst. Maar inmiddels is dit vergane glorie. De kassen in de polder Oudendam bij Woerdense Verlaat gaan plaats maken voor een van de grootste recreatieparken in het Groene Hart en op het voormalige terrein van kwekerij 'De Oudendam' worden 175 woningen gebouwd.

Op de foto bij dit artikel is te zien, dat Mr. J. Van der Haar in zijn functie van burgemeester van Wilnis afscheid van de koningin neemt. Als burgemeester van Mijdrecht zou hij evenwel enkele ogenblikken later in dezelfde auto als de Koningin plaats nemen, dus in de 2^e auto. De Commissaris van de Koningin moest in verband hiermee naar de 1^e auto uitwijken.

De foto vertoont ook een optredende opperwachtmeester Van der Velden, slagvaardig doende met het in de kiem te smoren van ongeregelheden.

De in Rochester, NY geboren en getogen Vinkeveense huisarts R.H. Winterkorn wist desgevraagd moeiteloos de auto op de foto te identificeren: een Cadillac '53, voorzien van een V8- motor en met een comfort dat qua niveau kon wedijveren met het benzineverbruik.

Mijdrecht

Het programma, dat de Koningin in Mijdrecht aangeboden kreeg, was ronduit rustig van opzet: het bestond enkel en alleen uit een bezoek van ruim een half uur aan bejaardentehuis 'Avondlicht'. De Koningin werd aldaar voorgesteld aan de Mijdrechtse wethouders en aan de voorzitter en de directrice van het tehuis. Ook kwam zij toe aan het feliciteren van twee 'Avondlicht'- bewoners. De Volkskrant- verslaggever wist hier het volgende over te melden: *"Uitverkoren voelde zich ook de heer Van Wezel, 85 jaar en mevrouw Michiel, 83 jaar, die beiden in het bejaardentehuis 'Avondlicht' te Mijdrecht hun verjaardag vierden. De sigaren, die de man, en de chocoladeflikken, die de vrouw van de Koningin ontvingen, zullen als cadeau opgaan in hun bestemming, maar de herinnering blijft"*.

Voor het cadeau doen van die sigaren geldt in feite hetzelfde als voor het reeds genoemde dragen van een bloemetjesjurk: 50 jaar geleden kon in bepaalde opzichten méér. Het verblijf gedurende een halfuur in 'Avondlicht' werd niet alleen aan de rondgang besteed; ook werd hier door het gezelschap 'de thee gebruikt'.

Omstreeks 16:15 uur vertrok de Koningin c.s. richting Waverveen.

De Koningin in huize Nieuw Avondlicht

Waverveen

Ongeveer vijf minuten later had de 'tweede auto' het kruispunt Wilnisse Zijweg- Provinciale Weg bereikt en aan de rand van het Mijdrechtse grondgebied werd onze vorstin in de gemeente Vinkeveen en Waverveen welkom geheten door burgemeester A.C. Blom, die vervolgens in de tweede auto naar Waverveen mocht meerijden. Aldaar werd ter hoogte van de Hervormde kerk even halt gehouden. Uit eigen waarneming kan ik vertellen dat deze stop een nogal onhandig uitgevoerde stoet- manoeuvre betrof. De complete stoet reed namelijk in eerste instantie de kerk voorbij, met als gevolg dat de laatste wagen een heel eind achteruit moest, alvorens dit ook voor de overige zeven mogelijk werd, onder geringe publieke belangstelling. Er waren bijvoorbeeld nauwelijks schoolkinderen aanwezig. Zelf behoorde ik als elfjarig joch wél tot deze categorie, net als mijn negenjarige zus.

Wij woonden 'achterin de Polder', tegenwoordig bekend als Waverveen Noord en gingen in Nes a/d Amstel naar school. Op deze dinsdag kwam het Hoofd der school ons vroeg in de middag over het Koninklijke bezoek inlichten. In verband daarmee had hij besloten vrij te geven aan de kinderen uit de Nessersluis, de Botsholswaarsweg en de Machinebuurt. Gezamenlijk op weg naar het Pontveer Vinkeveen & Waverveen - Nieuwer Amstel v.v. werd duidelijk, dat mijn schoolgenoten met dit droge weer wel wat anders te doen hadden dan naar Waverveen te fietsen: de berm van de Veldweg en de Waverdijk stonden immers vol met fris konijnenvoer. Mijn zus en ik hadden die groenvoerzorg niet en daarom waren we in de gelegenheid om naar Waverveen te fietsen en om bij het kerkje gaan staan. Wij stelden ons daar op omdat alleen in die omgeving nogal wat volk aanwezig was. Edoch, tussen dat volk en ons wou het niet klikken.

Al gauw kwam er een luidruchtig persoon ons vragen van wie wij 'er een' waren. Deze vraag werd even bedeesd als volledig en naar waarheid beantwoord, maar dat bracht slechts ongeloof en achterdocht teweeg, ook bij het clubje autochtonen met wie onze ondervrager zijn informatie gedeeld had. Voor ons een aanleiding om een andere plek op te zoeken, met nog amper uitzicht op de weg bij het kerkje. Toen de stoet na de korte stop bij de kerk op gang kwam, gebeurde dat in een laag tempo. Bij het naderen van de eerste auto gingen wij over tot een beschaafd zwaaien en daarop werd vanuit de tweede auto gereageerd door een vriendelijk en aandachtig wuivende Koningin. Al gauw daarna peddelden wij via de Hoofdweg huiswaarts in het gelukzalige besef, dat dit Koninklijke gebaar uitsluitend voor ons bestemd was geweest....

Vinkeveen

Volgens het verslag in De Dorpsstem van vrijdag 1 juni 1956 verliep de Koninklijke rit via het Waverveense pad naar Vinkeveen, waar men massaal de vlag had uitgehangen. In Achterbos en langs de gehele Herenweg stonden honderden inwoners voor hun huizen toen de Koninklijke stoet passeerde, aldus De Dorpsstem.

Inmiddels waren langs de toegangsweg tot de VGLO-school voor meisjes ruim 1.000 schoolkinderen uit Vinkeveen en ook uit Waverveen opgesteld en met het bereiken van die toestand was men al (te) ruim van tevoren begonnen. Daardoor pakte het wachten op de komst van de Koningin voor de kinderen uit als een eindeloze aangelegenheid. En toen de Koninklijke stoet dan eindelijk opdoemde, werd er om ruim 16:30 uur niet eens bij de toegangsweg naar de VGLO-school gestopt, maar eerst naar het voorplein van Maria-Oord koers gezet. Hier verliet de Koningin voor even de auto teneinde een aantal zusters en 'verzorgden' de hand te schudden. Maar daarna was het voor al die wachtende kinderen zover: zij kregen de Koningin te zien en mochten haar "Lang leve de Koningin" toezingen.

Een onvergetelijke gebeurtenis?

Ik heb in het voorjaar van 2007 bij ruim 20 leeftijdsgenoten naar hun herinneringen geïnformeerd. Minstens de helft weet vrijwel niets meer van dat Koninklijke bezoek. Slechts een enkeling kon het bezoek zonder (mijn) hulp in 1956 plaatsen. Sommige 'respondenten' waren van mening dat Koningin Juliana in de strenge winter van dat jaar in Vinkeveen op bezoek was geweest omdat haar oudste dochter destijds aan een schaatstocht op de Plassen deelnam. Een onjuiste veronderstelling, alhoewel die deelname destijds inderdaad heeft plaatsgevonden. Opvallend bij menigeen is de vermenging van de mei '56 herinnering met latere gebeurtenissen en situaties in Vinkeveen. Bij mijn leeftijdsgenoten die zich méér kunnen herinneren, komen vooral de volgende gemeenschappelijke ervaringen naar voren:

Het wachten duurde eindeloos lang, de ouderen (onderwijzers e.d.) waren ongekend nerveus, zowel 'heen' als 'terug' viel er voor de 'haag' kinderen slechts een glimp van de Koningin op te vangen en desondanks was het opgevallen hoe ontvankelijk 'gewoon' de koningin op veel kinderen was overgekomen. Bij menig schoolkind van 51jaar geleden was een beeld omtrent de koningin ontstaan, dat op illustraties uit sprookjesboeken e.d. was gebaseerd. We moeten ons hierbij realiseren, dat de TV in 1956 nog een medium was met een slechts marginale invloed.

De betere herinneringen aan het VGLO- bezoek vielen op te tekenen bij vrouwen van thans circa 64-67 jaar, die in 1956 VGLO-leerlingen waren. Binnen de school had het toch al omvangrijke gevolg van onze vorstin uitbreiding ondergaan met Burgemeester Blom, diens echtgenote, de wethouders H.M. van Vliet en C. Burggraaf en zuster Haveria, het hoofd der school. De grootte van dit gezelschap leidde er ondanks alle behoedzaamheid toe, dat men elkaar veelvuldig voor de voeten kwam te lopen, vooral bij een uiteindelijk toch wel gelukte poging de Koningin een in oranje opgemaakte taart met het gemeentewapen aan te bieden. Met zuster Haveria voorop werden alle leslokalen bezocht, die bij de leerlingen tot een opvallend eenduidige beleving leidde: 'de koningin keek naar ons; wij keken terug'.

Na het vertrek bij de in 1953 in gebruik genomen VGLOschool zette de Koninklijke colonne koers naar de Baambrugse zuwe, met op die klinkerweg veel aandacht voor het nieuwe Groene Kruisgebouw, de eveneens nieuwe Zuwe- wijk, het recreatie-oord van De Bijenkorf en het destijds ophefmakende Zuwe- tunneltje.

Via de Groenlandse kade werd om ruim 17:00 uur de Provinciale weg bereikt. Daarmee was aan het bezoek van de Koningin een einde gekomen en kon de aandacht van onze vorstin weer naar haar thuisfront uitgaan.

Jammer genoeg waren er op dat front problemen te over en die hadden alles te maken hadden met de zogenaamde Greet Hofmans –controverse tussen Koningin Juliana en Prins Bernhard. Nauwelijks 14 dagen na het Koninklijk bezoek, op 13 juni 1956, wist het Duitse weekblad Der Spiegel met de volgende 'schlagzeile' uit te pakken: "Zwischen Königin und Rasputin. Geheimnisse im Haus Oranien".

Gezaghebbende journalisten en historici zijn er inmiddels van overtuigd dat de informatie, waarop het Duitse weekblad zich kon baseren, eind mei 1956 door Prins Bernhard zelf is aangeleverd: Op 29 mei wellicht, dus de dag waarop de Koningin bij ons op bezoek was?

Deel.3. zal gaan over het over het bezoek dat Koningin Beatrix op vrijdag 3 september 1983 aan Wilnis heeft gebracht.

Bronnen o.a.:

- Aantekeningen van gemeentesecretaris van Wilnis;
- De Dorpsstem van vrijdag 1 juni 1956;
- De Volkskrant van woensdag 30 mei 1956.
- Het Algemeen Dagblad van 10 juli 2007 (m.b.t. Kwekerij de Oudendam).

Arent van Duivenvoorde 1528-1599

door Fred de Wit

Uit bewaard gebleven archieven van het kapittel van de proosdij van Sint Jan te Utrecht staat het volgende vermeld: "Den 13^e augustus 1572, zijn er omtrent 500 Geuzen te Mijdrecht geweest, dewelke aldaar onder aanvoering van Arent van Duivenvoorde de schans met de St. Jans toren in brand hebben gestoken" Waarom is dit gebeurd? Had dit voorkomen kunnen worden? Om daarop een antwoord te kunnen geven, zullen we terug moeten gaan in de geschiedenis en ons in die tijd moeten verplaatsen.

De reformatie

De tweede helft van de 16^e eeuw was een zeer rumoerige tijd. Niet alleen in het hele land maar ook in de Proosdijlanden. Luther en Calvijn waren al eerder in verzet gekomen tegen de leer van de katholieke kerk maar eveneens tegen het particuliere leven van verschillende katholieke bestuurders en geestelijken. De leer van Calvijn kreeg veel aanhangers, die hun eigen godsdienstige bijeenkomsten hielden in de openlucht omdat zij geen beschikking hadden over kerkgebouwen. Koning Philips II had na zijn vertrek naar Spanje kardinaal Granvelle aangesteld als adviseur voor de landvoogdes en in augustus 1567 de hertog van Alva als militair bevelhebber. Vooral deze laatste maakte zich zeer gehaat door zijn harde optreden tegen de aanhangers van de nieuwe godsdienstleer, het instellen van hoge belastingen en het beknotten van de vrijheden. In 1566 vond de beeldenstorm plaats waarbij veel katholieke kerken werden geplunderd en priesters werden verjaagd. Hiervoor hadden 200 edelen, waaronder Arent van Duivenvoorde, de landvoogdes Margaretha van Parma te Brussel een smeekschrift aangeboden waarin zij Philips vrijheid van godsdienst vroegen. Philips wilde hier niets van weten en gaf Alva, na zijn benoeming, instructie om met harde hand tegen de "kettters" op te treden. De edelen, waar onder zich ook veel katholieken bevonden, waren over Philips besluit teleurgesteld. Tijdens de aanbidding van het pamflet zou één van de raadgevers van de landvoogdes haar hebben toegefluisterd: "Ce ne sont que des gueux". Wees maar niet bevreesd mevrouw, het zijn slechts geuzen, bedelaars, schoolmeesters. Hendrik van Brederode, één van de edelen, citeert drie dagen later, tijdens een feestmaal in Huize Culemborg deze belediging, waarna hij zich een bedeltas om de hals hangt, een houten nap grijpt en uitroept: "Ik drink op de gezondheid van de Geuzen. Leve de Geus!" Zo zou de naam geuzen zijn ontstaan. Ook in onze streek was het onrustig. Daar kwam nog bij dat op 1 november 1570, de beruchte Allerheiligenvloed plaats vond, waardoor grote delen van De Nederlanden, waaronder eveneens delen van het gewest Utrecht onder water waren gelopen. De winter van 1571-1572 was zeer streng en ook de aanvoer van graan via de Oostzee

stagneerde. Vandaar dat in de Proosdijlanden armoede en onrust heerste. Op 1 april 1572 werd Den Briel door de Geuzen op de Spaanse troepen veroverd. Arent van Duivenbode was daarbij. Hij was al jaren een geus en fel tegenstander van de Spaanse koning en Alva, die hem bij verstek ter dood veroordeeld had. De Geuzen waren wreed en plunderden alles wat ze maar krijgen konden. Dat moest ook wel want het was geen echt leger en een behoorlijke bevoorrading en betaling van het leger was daarom niet mogelijk.

Wie was Arent van Duivenvoorde eigenlijk?

Arent van Duivenvoorde is in 1528 te Utrecht geboren en is mede-ondertekenaar van het smeekschrift aan de landvoogdes. Hij is fel anti-katholiek en verstoort talloze katholieke kerkdiensten en moet na Alva's komst vluchten naar het buitenland en sluit zich daarna bij de geuzen aan. Zijn bezittingen worden verbeurd verklaard, maar dat valt nog al mee, want het enige dat Alva van hem buit maakt is een oude klerenkist. Tijdens de beeldenstorm hult hij zich in een armoedige grijze mantel zodat hij op een bedelmonnik, een geus lijkt. Jaren later is hij schatrijk. Een oom van hem, Adriaan van Duivenvoorde, een priester, die deken van Dordrecht is, laat hem kasteel Duivenvoorde na.

Arent van Duivenvoorde

Gedurende het beleg van Leiden ontziet de Spaanse legerleiding daarom het kasteel dat toen nog in handen van de bondgenoot was. Arent van Duivenvoorde zal zijn katholieke oom ongetwijfeld dankbaar zijn geweest, dat hij sympathie had voor de Spanjaarden, want dan had hij waarschijnlijk een ruïne geërfd. Den Briel was van uit zee veroverd. Van Duivenbode was daar bij. Willem van Oranje vraagt hem daarom admiraal van de vloot op de Zuiderzee te worden maar de steden van West Friesland zijn daar tegen. De burgers van Voorschoten schijnen daarom hun nieuwe heer spottend de watergeus te hebben genoemd.

Waarom werd juist Mijdrecht door de watergeuzen bezocht? Willem van Oranje, als leider van de opstand, gaf de geuzen opdracht om de Spanjaarden aan te vallen op die plaatsen waar ze weinig troepen hadden, Dit was onder andere in Het Sticht en dus ook in de Proosdijlanden het geval. De Mijdrechtse baljuw, Tako van Montzuma, en zijn broer de proost Bucho van Montzuma hebben dit ondervonden. Zij waren namelijk op reis naar de overige bezittingen van de proosdij van Sint Jan. Toen de geuzen Amersfoort overvielen en in bezit namen, werden zij daar gevangen gezet. Na enige tijd werd de stad weer heroverd door de Spaanse troepen en kwamen zij vrij en konden weer naar Mijdrecht en Utrecht terug keren. Uit dankbaarheid voor de Spaanse overwinning en de successen van de Spaanse troepen in het noord-oosten en het zuiden van het land, werd in de maand oktober in de Sint Jans kerk te Utrecht en in de kerken in de Proosdijlanden, waaronder ook in Mijdrecht en Wilnis, een mis uit dankbaarheid opgedragen. Waarschijnlijk zal de actie van Arent van Duivenvoorde dan ook als een wraakactie moeten worden gezien tegen de proost

van Sint Jan, die duidelijk aan de kant van de Spanjaarden stond. Temeer omdat men niet volstond met het in brand steken van het proostenhuis maar dat men ook moeite heeft gedaan om de muren om ver te trekken. Met andere woorden. Niets mocht meer aan dit gebouw en de heerschappij van de katholieke proosten herinneren. Ongetwijfeld zullen er in het gebouw ook documenten zijn bewaard.. Die zijn dan ook verbrand. Jammer, want dan hadden wij wellicht nu meer inzicht kunnen hebben over de geschiedenis van de Proosdijlanden van voor 1572. Als het de eeuwen getrotseerd zou hebben, stond het nu op de plek van de huidige Rondweg, vlak achter de tegenwoordige Janskerk. Maar helaas! Het enige wat ons nog rest zijn twee gevelstenen die vermoedelijk ooit het proostenhuis gesierd hebben en elders in dit blad besproken worden.

Op de eerste vergadering van de Staten van Holland werd onder andere gesproken over de geuzen die zich overal misdroegen. Arent van Duivenvoorde was daar ook aanwezig, maar heeft zich daar weinig van aangetrokken, want in 1579 was hij betrokken bij de plundering en van de abdij van Egmond. In 1599 is hij gestorven. Het kasteel Duivenvoorde, bij Voorschoten dat hij bezat, is in de loop der eeuwen verschillende keren verbouwd en verfraaid en thans in eigendom van een stichting en tegen entree te bezichtigen.

Geraadpleegde bronnen:

D. van Wees. Twee parochies verenigd in Driehuis.

C. Verwoerd. Kerkgeschiedenis van de parochie Sint Jan De Doper

Rinko Wiersma. Het verhaal der vaderlandse geschiedenis

E.A. Canneman en L.J. van der Klooster. De Geschiedenis van het kasteel Duivenvoorde en zijn bewoners.

Kasteel Duivenvoorde bij Voorschoten

'Verzamelen' als hobby

door Marian Sterenborg

Een groot aantal inwoners in De Ronde Venen heeft 'verzamelen' als hobby. Uit die verzamelingen is vaak een heel stuk geschiedenis af te lezen. Af en toe belichten we in de Proosdijkoerier zo 'n hobbyist. Dit keer Toon van Kempen. Als rietdekker had hij veel met molens te maken en het verzamelen van afbeeldingen was dan ook snel geboren.

Toen hij 16 jaar was, begon hij al als rietdekker en werd hij ter ontgroening aan de wieden gebonden van de Schenkmolen te Den Haag. Toen hij vervolgens in Hazerswoude in contact kwam met ene mevrouw Elswijk die daar in een molen woonde met haar zoon, was zijn verzameling molenaafbeeldingen geboren, want deze dame gaf hem een aantal ansichtkaarten uit haar verzameling. „Als rietdekker werkten we natuurlijk veel op molens, dus de belangstelling werd steeds opnieuw aangewakkerd”, aldus de nu 72 jarige Toon van Kempen uit De Hoef. De sigarenkistjes, waarin hij de eerste kaarten verzamelde heeft hij nog staan. 15 kistjes! In de herstelperiode na een gebroken heup (opgedaan bij een val van een dak) is hij de kistjes gaan legen. Alles werd verdeeld over mappen, waarbij hij iedere provincie in een aparte map deed. „In de hele Ronde Venen hebben totaal 32 molens gestaan”, zo weet Van Kempen. „Nu staan alleen de korenmolens er nog in Wilnis en enkele afgeknotte molens, zoals voorbij de camping langs de Kromme Mijdrecht”. Hij laat wat afbeeldingen zien van molens uit de buurt. „Kijk deze stond bij de Pondschoekersluis. Een waterwipmolen. Heb ik alleen een tekening van. Daar is nooit een foto van geweest. Door blikseminslag is de molen verbrand in 1896. En bij Amstelhoek, vlakbij de Amstel stond een oliemolen”. Wieden en staartbalken komt hij nog wel eens tegen in oude loodsen, waar deze hergebruikt werden.

In verband met het schaatsmuseum dat Van Kempen de laatste vijf jaar runt aan de Kromme Mijdrecht

Toon van Kempen met een glasnegatief uit zijn molensverzameling

een laag pitje gekomen. Tot die tijd stak hij veel tijd in de naspeuringen. Bezocht ik bijvoorbeeld archieven van de waterschappen”, aldus de oud-rietdekker. Hij heeft er ansichtkaarten bij die 20 tot 30 euro waard zijn. „Hoe lang de molen weg is, dat is een beetje bepalend voor de prijs. Ik heb kaarten van begin 1900.” In Vinkeveen aan de zuidplas heeft de Den Marickenmolen gestaan. „Nee ik dacht niet dat ik daar een afbeelding van heb”.

Ansichtkaarten, schaatsen, oude stukken gereedschap, flesjes bier uit 1929, een complete boekhouding uit de tijd van de Franse Revolutie, schilderijen, kruisbeelden en zelfs liefdesbrieven: van alles kwam hij tegen als hij als rietdekker in oude villa's de kap weghaalde en direct de bovenzolder zichtbaar werd of als hij op een boerderij het dak boven de stalzolder vernieuwde. „Daar kwam nooit iemand. Bewoners wisten zelf niet meer dat daar wat lag en waren vaak heel verbaasd”, aldus Van Kempen. Over hobby's werd ook veel gepraat tijdens het werk. „Vaak waren we enkele dagen achtereenvolgend met een dak bezig. Als het regende of als je ging eten, zat je vaak aan de keukentafel met de bewoners te praten over alles en nog wat en 'molens' waren daar een vast onderwerp bij”. Ruim 3000 afbeeldingen heeft Van Kempen inmiddels. Zijn vrouw is bezig ze in de computer te zetten. „Ik weet niet naar wie alles gaat als ik er niet meer ben. Dat geldt ook voor de schaatsen. Mijn kinderen hebben geen belangstelling”, aldus Van Kempen.

Gevonden en verdwenen zaken

door Fred de Wit

Op 10 oktober 1952 waren vijf arbeiders bezig met het slopen van een huis in de Dorpsstraat te Mijdrecht. Het was een hoekhuis, dat moest worden gesloopt omdat de Kerkvaart naast de woning werd verbreed vanwege het steeds drukker wordende scheepvaartverkeer. Het slopen werd verricht door C. van Diemen uit de Kromme Mijdrecht en W. Schaaphuizen, J van der Meer, G. van Voskuilen en J. Breuren, allen uit Wilnis. Groot was hun verrassing toen zij bij het slopen van de fundamente, tussen het puin zeven gouden munten vonden.

Direct werd de aannemer gewaarschuwd en ook burgemeester Van der Haar, die aan de andere zijde van het te slopen pand aan de Kerkvaart woonde, werd hiervan in kennis gesteld. De burgemeester nam twee dagen later contact op met het Koninklijk kabinet van munten en gesneden stenen te Den Haag.

Omschrijving van de munten

Van der Haar kreeg als antwoord dat het Engelse goudstukken waren, "Unite" genaamd, met een waarde van 20 shilling en geslagen in de Tower te Londen tussen 1620 en 1632. Drie munten zijn uitgegeven onder koning Jacobus I. De voorzijde is voorzien van een gelauwerd borstbeeld, waarachter XX. Met het omschrift:

JACOBUS D:G: MAG. BRI: FRA: ET HIB: REX.
(Jacobus door Gods genade koning van Groot-Britannië, Frankrijk en Ierland). De keerzijde is voorzien van een gekroond wapen met als omschrift: FACIAM EOS IN GENTEM VNAM. Vertaald: Ik zal hen tot één volk verenigen .

Eén munt is voorzien van het teken distel, twee van het teken klaverblad, respectievelijk geslagen in 1621 en 1624. Jacobus stierf in 1625 en werd opgevolgd door zijn zoon Karel I. Vier munten van de munten zijn uitgegeven onder koning Karel met zijn beeltenis en zijn wapenspreuk. De voorzijde van deze munten toont een gekroond borstbeeld waarachter XX. Het omschrift luidt hier:

CAROLVS D:G: MAG. BRITANN. FRAN. ET HIBER. REX. (Karel door Gods genade koning van Groot-Britannië, Frankrijk en Ierland). De keerzijde is voorzien van een gekroond wapen, na 1630 in ovale vorm geflankeerd door de letters C R, het geen

betekent Carolus Rex. Het omschrift luidt: FLORENT CONCORDIA REGNA (eendracht brengt koninkrijken tot bloei). Eén munt heeft het teken burcht, geslagen in 1627-1628. Twee munten hebben het teken hart, geslagen in 1629-1630 en één het teken roos geslagen in 1631-1632. Het goudgehalte van de munten is 22 karaat.

Hoe zijn de munten hier gekomen?

Het is niet verwonderlijk dat een Hollander deze munten hier in zijn bezit had omdat ze in Europa veel in omloop waren. En ook niet dat de munten op een veilige opbergplaats onder de grond werden verborgen, want zij hadden toen een behoorlijke waarde. Volgens verschillende plakaten uit die tijd werd de koers, die de andere munten in ons land mochten hebben, officieel geregeld. Een plakkaat uit 1643 stelt de munt van Karel I op 11 gulden en 10 stuivers, dezelfde waarde als die van Jacobus. Gedurende de 16^e en 17^e eeuw was het internationale betalingsverkeer nog weinig ontwikkeld. Deviezencontrôle aan de grenzen ontbrak, ook al omdat er geen officiële grenzen waren vastgesteld. Daarom was het zenden van baar geld een algemeen gebruik. Het op deze wijze binnengekomen vreemde geld, vooral gouden munten, werd in betaling aangenomen omdat het voor verzending en betaling naar het buitenland bruikbaar was. Men moest wel van de van overheidswege bekend gemaakte koersen op de hoogte zijn. In ons land werd vooral goud geld ontvangen van de landen waarmee we nauwe handelsbetrekkingen hadden, zoals de Zuidelijke Nederlanden, Frankrijk Engeland, Spanje, Portugal en de Scandinavische landen.

Voor- en achterzijde zegel Jacobus I

Voor- en achterzijde zegel Karel I

In de raadsvergadering van 20 oktober kwam de muntenvondst eveneens aan de orde. Burgemeester Van der Haar hield een gloedvol betoog over de unieke munten die in Mijdrecht waren gevonden en stelde vast: "dat het college er niets voor voelt om de munten door een vuig materialisme te laten veilen". Deze vondst is van culturele en historische waarde en niet eerder in onze gemeente voorgevallen. Burgemeester en wethouders wensen daarom de munten te houden en te bewaren voor het nageslacht. Het college stelt daarom voor de munten op te hangen in de vitrine van de raadzaal". Na dit gloedvolle betoog stemde de raad unaniem in met dit voorstel. Men ging tevens akkoord met het uitkeren van een vindingsloon aan de arbeiders die de munten gevonden hadden. Zij kregen ieder 63 gulden per persoon Voor hen een geweldige meevaller in die dagen.

De diefstal van de gouden munten

In verband met de bouw van het nieuwe gemeentehuis van Mijdrecht moest het oude gemeentehuis in 1977 eerst worden gesloopt. De ambtenaren van de administratieve diensten vonden tijdelijk onderdak in de voormalige rooms-katholieke meisjesschool te Driehuis. Eind december 1976 werd de vitrine met de daarin aanwezige munten overgebracht naar de nieuwe tijdelijke behuizing, waar deze omgekeerd op een archiefstelling werd gelegd. Bij een interne verplaatsing van de archiefstelling, op 27 september 1977, constateerde men dat de munten zich niet meer in de vitrine bevonden. Onmiddellijk werd aangifte van vermissing bij de politie gedaan. Het uitvoerige onderzoek van de politie naar de eventuele dader(s) leverde niets op. Brieven met omschrijvingen van de munten met foto's in het opsporingsblad, aan muntenhandelaren, veilingen en bladen van muntenverzamelaars hadden geen resultaat. Begin januari 1978 werd het proces verbaal afgesloten. Het zal dus altijd een raadsel blijven waar de munten zich nu bevinden. Wel moest vastgesteld worden dat men zeer onzorgvuldig met de munten is omgegaan. Wanneer zij tijdelijk in een kluis of bij een bank in bewaring waren gegeven, was dit niet gebeurd. Informatie naar de huidige waarde van de munten leverde niets op omdat die mede afhankelijk is van de gaafheid van de munten. Hetgeen nu niet meer mogelijk is.

De verdwenen gravure

Begin 1975 ontstond er in de Mijdrechtse raad een vacature omdat het progressieve raadslid R. Engers om persoonlijke redenen bedankte. Bij zijn afscheid schonk de heer Engers, die een verzamelaar was van oude gravures en boeken over Mijdrecht, een originele kopergravure aan de gemeente. Het betrof

hier een afbeelding van de Kerkstraat met op de achtergrond de Hervormde kerk van Mijdrecht. De gravure was van omstreeks 1745 naar Hendrik Spilman getekend door Jan de Beijer. Engers stelde wel twee voorwaarden aan zijn geschenk. De gravure moest opgehangen worden op een voor het publiek zichtbare plaats in het gemeentehuis en niemand mocht woorden wijden aan zijn vertrek. Met deze voorwaarden ging de raad bij zijn afscheid akkoord. De gravure heeft enige tijd in het gemeentehuis beneden aan de muur gehangen. Wel niet op een plek waar het altijd voor het publiek volop zichtbaar was, maar het kon er mee door. Bij de herindeling van de drie gemeenten is het verdwenen. Men kan zich voorstellen dat dit gebeurd is, want deze gravures zijn tegenwoordig vrij kostbaar en men moet rekening houden met diefstal. Erger is het echter dat bij navraag niemand meer kon vertellen waar de gravure is gebleven.

De gevelsteen met de kardinaalshoed

Begin april 1961 bezocht burgemeester Van der Haar de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort. Hier liet hij een beeldhouwde steen achter voor een nader onderzoek. Het antwoord van dit instituut kwam al binnen enkele dagen in onderstaande brief.

"De beeldhouwde steen welke u tot nader onderzoek bij ons achterliet, heeft kennelijk onderdeel uitgemaakt van een heraldisch ornament, eertijds aangebracht in de gevel van een de. r.k. geestelijkheid toebehorend bouwwerk. De voorstelling op de onderhavige steen stelt namelijk een kardinaalshoed voor, welk embleem slechts die huizen mochten voeren, waarin een kardinaal verblijf gehouden had, dan wel die gebouwen welke een kardinaal ter beschikking stonden. Aangezien het bisdom Utrecht hoogst zelden een kardinaal heeft opgeleverd, en zeker niet in het tijdperk, waaruit de steen ons inziens dateert, tweede helft 16^e of eerste helft 17^e eeuw, blijft de vondst vooralsnog een raadsel. Wel kan men het vermoeden uiten, dat de steen iets te maken heeft met de proosdij van

De gipsen replica van de beschreven gevelsteen

Mijdrecht, die in 1572 door Arent van Duivenvoorde en de zijnen in de as werd gelegd en aan het kapittel van St. Jan te Utrecht toebehoorde. Als voornaam landhuis schijnt het nadien weer te zijn herrezen om als leen van het vermelde kapittel door diverse voorname geslachten te worden bewoond. Al vóór de wende der 17^e en de 18^e eeuw moet het wellicht opnieuw zijn gesloopt om nimmer weer te worden opgebouwd. Men zou zich dus kunnen voorstellen, dat de onderhavige steen tot het afkomende puin heeft behoord, hetzij van de in 1572 verbrande proosdij, hetzij van het kort voor 1700 gesloopte slot”.

Deze brief roept vragen op omdat in het dossier geen andere gegevens hierover meer te vinden zijn. Bijvoorbeeld: hoe kwam burgemeester Van der Haar aan deze steen ? Wellicht heeft een ander die steen gevonden en heeft Van der Haar zich er sterk voor gemaakt om de herkomst van deze steen te laten onderzoeken. Maar ruim 20 jaar later, in 1985, toen het 900-jarig bestaan van Mijdrecht werd gevierd, duikt de steen plotseling weer op en wordt ter beoordeling opgestuurd naar het “Catherijneconvent” te Utrecht. De gemeente heeft nog geprobeerd om de steen in haar bezit te krijgen maar dit is niet gelukt. Daarom is er een replica van gemaakt, die lange tijd naast de raadzaal aan de muur heeft gehangen. De replica moest verdwijnen omdat in de hal regelmatig tentoonstellingen worden gehouden en is tegenwoordig opgeborgen in het gemeentearchief. Onder de replica staat de volgende tekst vermeld:

“Aangeboden ter gelegenheid van het negenhonderdjarig bestaan van de gemeente Mijdrecht. Deze replica van een middeleeuws ornament, voorstellende een kardinaalshoed, is vervaardigd door de Rijksdienst Bodemonderzoek te Amersfoort. Het origineel, gedateerd door drs. Dufour, directeur van het Rijksmuseum “Het Catherijneconvent” te Utrecht, is vervaardigd van Nivelsteiner zandsteen en stamt uit de 15^e of 16^e eeuw. Dit ornament is oorspronkelijk aangebracht als bekroning van het wapenschild van de proost van het kapittel van Sint Jan en is afkomstig van het middeleeuwse “Proostenhuis” te Mijdrecht. Het werd in 1957 gevonden in de Eerste Bedijking te Mijdrecht in de nabijheid van de Eerste Zijweg. Aldaar op een diepte van ca. 60 cm. Door de heer A. de Lange. Het origineel bevindt zich thans in een particuliere historische streekverzameling”.

In bovenstaande tekst staat helaas niet vermeld wie de aanbieders van deze replica zijn. Het getuigt dus ook niet van respect voor de aanbieder(s) dat het nu in een hoek van het archief staat waar de kans op beschadiging bijzonder groot is. In de hal van het raadhuis aan de Croonstadtlaan moet toch een plaats zijn waar de replica kan worden opgehangen. De

herinnering aan het proostenhuis dient een waardige plaats krijgen in de omgeving waar het gebouw ooit gestaan heeft.

Nog een gevelsteen

Tijdens de aanleg van de Rondweg in Mijdrecht werden de nodige graafwerkzaamheden verricht. Toen is de hier afgebeelde steen opgebaggerd en gevonden achter de Boni door iemand die daar een woonark had. Hij heeft de steen toen voor tien gulden verkocht aan een particulier en sinds die tijd hangt hij bij hem in de gang boven en deur. In De Proosdijkoerier van juni 1992 is de steen al eens eerder afgebeeld en is er om reacties gevraagd. Die hebben helaas niets opgeleverd. Het blijft dus nog steeds een vraag of deze steen afkomstig is van het voormalige proostenhuis, hoewel het wel heel toevallig is dat hij ongeveer gevonden is op de plek waar het gebouw ooit heeft gestaan. Misschien zou de Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek hierover uitsluitsel kunnen geven en kan de daarop gebeitelde afbeelding worden verklaard.

De twee gravures

Tijdens de raadsvergadering van 23 mei 1917, dus 90 jaar geleden, deelt burgemeester Fernhout mede dat door de oud-hoogleraar mr. J. Verdam te Leiden ter ophanging in de raadzaal van Mijdrecht zijn aangeboden twee gravures, die bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan der vereniging Dorcas ten geschenke zijn gegeven aan zijn tante Geertrui

Uit het Proostenhuis?

Verdam, die van de oprichting van de vereniging tot aan haar dood in 1890 de ziel ervan is geweest. In het schrijven waarbij de aanbidding plaats heeft, zegt mr. Verdam dat het hem een aangename gedachte is, dat in de gemeente, waarvan zijn grootvader Verdam zoveel jaren met ere burgemeester is geweest, ook de herinnering zal voortleven aan zijn dochter, die zo veel voor de armen in de gemeente heeft gedaan. Hij betuigt de erkentelijkheid voor de beschikking van de raad en uit de beste wensen voor de bloei van de gemeente waaraan voor hem onuitwisbare herinneringen zijn verboden. Burgemeester en wethouders hebben mr. Verdam bij voorbaat bericht dat de raad deze geste van de schenking zal waarderen. Navraag, waar deze gravures zich momenteel bevinden heeft, heeft helaas niets opgeleverd.

Het legaat van Maria de Vries

31 Januari 1922 aanvaardt de gemeenteraad van Wilnis een schenking van Maria de Vries uit Baarn. Zij is te Wilnis in 1853 geboren en een dochter van de Wilnise architect Boote de Vries. Zij schenkt aan haar geboortegemeente voor het kort daarvoor gereedgekomen gemeentehuis een spiegel in eikenhouten lijst, een eikenhouten pendule met gongslag, twee bronzen "candalabres" en twee bronzen vazen. De raad sprak, onder aanvaarding van de schenking, zijn waardering uit voor het genereuze gebaar. Men bedankt haar voor het geschenk, dat, zo schrijven de burgemeester en de wethouders, tot een blijvend aandenken zal strekken. Bij haar overlijden in 1931 worden door de executeur testamentair aanvullende, op het voorafgaande, nog twee grote schilderijen en het

portret van Boote de Vries aangeboden. Onduidelijk is of de schenkingen ooit in de raadzaal zijn geplaatst maar tijdens een inventarisatie bij de gemeentelijke herindeling waren ze niet meer in het gemeentehuis van Wilnis aanwezig. Bij navraag kon ook niemand zich herinneren dat deze zaken zich ooit in het gemeentehuis hebben bevonden. Waar ze zijn gebleven blijft en raadsel. Boote de Vries was onder andere architect van de toenmalige openbare school te Wilnis en de hervormde kerk in Mijdrecht. Na de gemeentelijke herindeling van Wilnis met Oudhuizen in 1857 was hij wethouder en lid van de Provinciale Staten van Utrecht. Hij overleed in 1874, negenenvijftig jaar oud.

Vinkeveen en Waverveen

U zult zich misschien afvragen of er in deze vroegere gemeente zich geen voorvallen zo als hierboven beschreven zijn gebeurd. Wanneer een gemeente officieel een schenking krijgt aangeboden met een bepaalde bestemming moet dit officieel door de gemeenteraad worden aanvaard. Om dit soort schenkingen na te gaan zou men dus alle gemeenteraadsnotulen van Vinkeveen en Waverveen vanaf 1813 moeten nagaan. Dit is onbegonnen werk. Men moet dus afgaan op mededelingen van betrokkenen of wanneer men toevallig iets bij een ander onderzoek tegenkomt.

Bronnen: Eigenaar van de gevonden steen aan de Rondweg
Artikel Wilnis: de heer P. Grundmann

Geraadpleegde archieven: Streekarchief Vecht en Venen:
gemeentearchief en raadsnotulen gemeente Mijdrecht

Voormalig gemeentehuis te Mijdrecht onder slopershamer

De pastorie in Driehuis

door Fred de Wit

De schrijvers voor de Proosdijkoerier doen regelmatig historisch onderzoek in de archieven van onze gemeente. De ambtenaren van het archief houden zich niet alleen bezig met de dienstverlening aan de bezoekers maar ook met archiefonderzoek en het archiveren van bestanden, zodat deze duidelijker en makkelijker kunnen worden ingezien. Zo was één van de archiefambtenaren onlangs bezig met het archiveren van de Mijdrechtse bouwvergunningen en ontdekte naast de ingediende bouwtekening ook de toelichting op een vergunning voor de bouw van de pastorie van de rooms katholieke kerk te Driehuis.

Pater Verwoerd en Dick Van Wees hebben in hun publicaties veel aandacht besteed aan de bouw van de kerk, maar aan de bouw van de pastorie is weinig aandacht besteed. Vandaar dat het vinden van de tekeningen van de architect en de daarbij behorende bouwvergunning een bijzondere verrassing was. Helaas is de bouwtekening in de loop van de tijd door vocht en temperatuurwisselingen in vorige opbergplaatsen aangetast. Daarom moet de afbeelding eerst gerestaureerd worden, alvorens deze kan worden ingezien door het publiek.

Gelukkig is de bouwvergunning bewaard gebleven. Vandaar dat er een goed inzicht gekregen kan worden in de bouw van het pand, zoals dit door pastoor Kanne is bedoeld. Ooit heb ik een pastoor gekend, die sprak over zijn pastorie als “het heilige der heiligen”. Dat wilde zeggen dat de parochianen nooit verder kwamen dan de spreekkamer. In bijzondere gevallen was de rest van het gebouw voorbehouden aan de leden van het kerk-en armbestuur, de familie van de pastoor, de aannemer voor de nodige reparaties en de dokter voor het geval dat de bewoners medische hulp behoeften. Of dit hier ook het geval is geweest, kan men gissen want dan zouden we wel heel ver terug moeten gaan in de tijd.

In de loop van de jaren is de pastorie meerdere malen aangepast aan de eisen van de tijd en daarom wordt hier de omschrijving weergegeven van de pastorie in de oorspronkelijke opzet. Wat dan opvalt is het grote aantal van vier logeerkamers en een catechismuskamer. Deze laatste kamer werd heel vroeger gebruikt om de katholieke jongens en meisjes godsdienstonderricht te geven, omdat de meeste na de lagere school al direct al aan het werk gingen. Niet alleen in Driehuis werd in de pastorie een catechismuskamer gebouwd. Ook de pastorie van de Sint Vitus parochie in Hilversum beschikte over zo'n ruimte. In de pastorie mocht een ‘meidenkamer’ evenmin ontbreken. Voor hen was wel een aparte trap gemaakt zodat zij de pastoor en de kapelaan niet steeds hoefden te storen.

Omschrijving van de pastorie

In onderstaande omschrijving is, in de originele bewoordingen, aangegeven waar de pastorie zal worden gebouwd, de maatvoering van de gevels, de hoogte van het pand en de indeling van het gebouw in de originele tekst.

“Korte omschrijving van het gebouw dat als Pastorie ten behoeve der R.C. Gemeente Mijdrecht en Wilnis, op het terrein in de Gemeente Mijdrecht, vrijgekomen door het amoveren van het voormalige Kerkgebouw der R.C. Gemeente, zal opgericht worden en waarvoor overeenkomstig Art. 1 van het Reglement op het bouwen en sloopen in de Gemeente Mijdrecht van den 15 April 1876 vergunning gevraagd wordt bij advies aan het Bestuur der Gemeente Mijdrecht dd. Juli j.l. De voorgevel van het te stichte gebouw, springt in vergelijking van de bestaande Pastorie 10 Meter terug. De nieuwe bouw komt voor een gedeelte op de oude heifundering mits, deze goed gevonden wordt, alsdan dezelve te verlagen en dat deze genoegzaam onder zomerpeil blijft, en het overige muurwerk opnieuw te beheijen.

Overeenkomstig nevenstaande planteekeningen verkrijgt het gebouw in de richting van de Heerenweg gemeten eene breedte van 14 Meter. Het voorste gedeelte wordt diep 8,50 Meter. Het voorgeveltje springt 1 Meter voor het voorgevel en verkrijgt eene breedte van 3 Meter. Het achterste gedeelte verkrijgt eene breedte van 13 Meter en wordt lang 13 Meter.

De hoogte van de verdieping is als volgt:

Verdieping gelijkstraats	4,10 meter
1 ^{ste} verdieping	3,80 meter
Borstwering	0,60 meter

De verdieping gelijkstraats wordt in hoofdzaak verdeeld in: 1 Woonkamer en 1 Spreekkamer, daarachter 1 Studeerkamer en 1 Slaapkamer, daarachter 1 Keuken en Bij Keuken, 1 Zaal, 1 Koffiekamer en 1 Catechismuskamer, met gang tot toegang tot de kerk.

De eerste verdieping zal bevatten 4 logeerkamers, 1 kapelaanskamer met slaapkamer daarachter, 1 meidenkamer en bergplaats. De grondmuren worden gemaakt van de beste oude stenen van het geamoveerde kerkgebouw”.

Voorts worden al de trasraamen en de opgaande buitenmuren opgehaald van beste klinker Waalsteen in specie overeenkomstig de behoefte der verschillende deelen behoort te geschieden, de buitenmuren worden volgens tekening met ½ steen spouw opgehaald, en verkrijgen daardoor een dikte van pl.m 0.45 Meter. Wijders krijgen de lokalen houten bevloeringen en wordt de grond onder de verdieping gelijkstraats met zuivere Koolasch of rivierzand naar behooren bedekt, of wel dat er steenen gewelfen onder gemetseld worden, om vocht

of schadelijke uitwaseming te voorkomen. De kap wordt beschoten en met leijen gedekt en voorts ingerigt overeenkomstig de stijl waarin het gebouw wordt opgetrokken zoo als de meergemelde Planteekeninge hierbij over overlegd duidelijk aangeeft.

Tot zover de omschrijving die gedateerd was op 24 juli 1884

In het archief Vecht en Venen, zoals de officiële naam luidt, is niet van elk huis in de gemeenten De Ronde Venen en Abcoude een bouwtekening aanwezig, want die verplichting is pas omstreeks 1870 ingevoerd. Dat is bijzonder jammer want daardoor is het onmogelijk vast te stellen hoe de oorspronkelijke bouw van de huizen is geweest.

Over bronnenmateriaal gesproken

door Joop Frankenhuizen

Al enige tijd ben ik bezig onderzoek te doen naar de geschiedenis van wat tegenwoordig Vinkeveen wordt genoemd. Dit in verband met een boek waaraan momenteel hard wordt gewerkt. Het gaat mij om het verre verleden van de voormalige gerechten Demmerik, Vinkeveen en Waverveen. Onder Waverveen viel destijds ook het gerecht Waveren, Botshol en Ruige Wilnis. Ik memoreerde e.e.a. in het kort al bij de beschrijving van de voorplaat in dit nummer. Hieronder iets over mijn ervaringen met dat onderzoek in het rijksarchief te Utrecht.

Oorkonden

Bij geschiedschrijving is het zaak bronnen te vinden waaruit die geschiedenis kan worden opgetekend. Veel bronnen zijn te vinden in archiefbewaarplaatsen. Zo bewaart het rijksarchief in Utrecht een groot aantal oorkonden uit de middeleeuwen. In die oorkonden zijn allerlei afspraken vastgelegd, zoals het schenken, verpachten of in leen geven van gronden. Het vastleggen was toen vooral belangrijk omdat er aan grondtransacties allerlei rechten waren verbonden en veel van die rechten betekenden geld en macht.

Waren ze echt?

Voor mijn onderzoek was vooral belangrijk te proberen de namen van bovengenoemde gerechten in die oorkonden terug te vinden. Maar helaas het merendeel is in het Latijn of in oud Nederlands gesteld en dan bovendien nog in een letterschrift dat heden ten dage niet meer gangbaar is. Gelukkig zijn veel Utrechtse oorkonden deels vertaald en in boekvorm uitgegeven. Totaal vijf delen, die de periode 695 tot 1301 omvatten. Deel 1 is geschreven door Dr. S. Muller en Dr. A. C. Bouman. Aan de delen 2 t/m 5 hebben meegewerkt Dr. K. Heeringa en Dr. F. Kettner. Daarnaast heeft Prof. Dr. O. Opperman zich intensief beziggehouden met onderzoek naar de echtheid van al die oorkonden. Tot aan het begin van de 20^e eeuw werd altijd aangenomen dat de nagelaten oorkonden echt waren. Veel geschiedschrijving is daarop gebaseerd. Later bleek dit hier en daar niet te kloppen en ging Opperman aan het werk. Het ging hem daarbij vooral om de juistheid van de tekst in het licht van de beschreven periode. Kon het beschrevene toen hebben plaatsgevonden? Verder de echtheid van de zegels en de plek op het document. Tenslotte het gebruikte materiaal en de schrijfstijl ook weer gezien in relatie tot de beschreven periode.

De voorreden

Om onze lezers een idee te geven wat ik onderweg in die boeken tegenkwam citeer ik in eigen woorden enkele passages uit de zogenoemde voorreden van de schrijvers. In deel 1 vertelt Muller dat Frans van Mieris in 1753 de serie oorkondenboeken opende met het oorkondenboek van Holland. Dat liep tot

1436. In 1768 komt Schwartzenberg met het oorkondenboek van Friesland en komt tot 1686. Daarna is men dieper op de materie ingegaan. Bondam komt in 1783 met Gelderland, maar komt niet verder dan 1286. In het midden van de 19^e eeuw komen er nieuwere drukken maar al deze drukken zijn gebaseerd op een oud werkplan, namelijk: De oudste tijden tot 1300.

Het Sticht komt later

Een oorkondenboek van Utrecht was er nog niet. En, dit zo zou later blijken, was erg belangrijk. In 1895 begon Muller aan het oorkondenboek van het Sticht. Er was voor vijf jaar subsidie van het rijk voor uitgetrokken. Samen met dr. Brom heeft Muller toen 2971 regesten (korte beschrijvingen) van Stichtse oorkonden verzameld waar hij in 1912 nog 90 aan toevoegde. In 1898 werd het werk gestaakt omdat Brom ander werk kreeg. Maar onder druk van andere onderzoekers hebben Brom en Muller het voor elkaar gekregen dat in 1908 de eerste twee delen van het oorkondenboek konden worden uitgegeven. Het was een boek samengesteld uit het onderzoek en de kladjes door Brom achtergelaten.

In 1918 pakte Muller de draad weer op. Er was inmiddels weer subsidie van rijk en gemeente en er waren mensen geïnteresseerd mee te werken. Gekozen werd om 1528 als grens aan te houden nl. de afstand van de temporariteit aan Karel V. Een keerpunt, want dat jaar droeg de bisschop van Utrecht zijn wereldlijke macht over Nedersticht en Oversticht over aan de keizer. De verschillende datums in de oorkondenboeken werden door Muller berekend, want hij was er achter gekomen dat in het Sticht Utrecht de paasstijl (een nieuw jaar begint met Pasen) op verschillende tijdstippen werd gevolgd. De stad Utrecht deed dat sinds 1234, de bisschoppen sinds 1246, het kapittel Oudmunster sinds 1248 en dat van St Jan sinds 1263. Van alle anderen werd de nieuwjaarsstijl (een nieuw jaar begint op 1 januari) aangehouden. Tenslotte, als onder een vermeld stuk de woorden "oorspr." ontbreken dan gaat het om een kopie, aldus Muller.

Oorkondenboek deel 1

Dat deel vermeldt 532 oorkonden van tussen 695 en 726 en loopt tot 1197. De vermelde oorkonden tonen (deels?) de Latijnse tekst met onder aan de pagina een summere vertaling. Enkele voorbeelden:

Oorkonde 38 uit 726 Bisschop Willibrord schenkt al zijn bezittingen aan het klooster te Echternach. De echtheid van deze oorkonde wordt betwijfeld.

Oorkonde 40 uit 754. Koning Pippijn bevestigt de St Maartenskerk in het bezit van de immuniteit voor al hare goederen. De schrijver plaatst deze kerk in de wijk Trecht.

Oorkonde 43 uit 753 (verdacht) Koning Pipijn bevestigt de St. Maartenskerk in de wijk Trecht in het bezit van de tiend (het recht op een tiende deel van de opbrengst uit goederen). De Latijnse tekst spreekt over Treiecto super fluvium Reno. (Utrecht (?) boven de rivier de Rijn)

Oorkonde 45 uit 769. Karel de Grote bevestigt die tiend. Nu staat er Traiecto super fluvium Hreni. (de Rijn?)

Oorkonde 48 uit 777. Koning Karel schenkt aan de St. Maartenskerk (basilicam sancti Martini, que est constructa Traiecto Veteri subtus Dorestado) o.a. de villa Leusden (Lisiduna). Vertaald staat daar: De basiliek van de H. Martinus, gebouwd in oud Utrecht onder Dorestad.

Oorkonde 49 vermeldt een lijst met goederen en hoorigen van de St Maartenskerk tussen 777 en 866. Vermeldt wordt: "In Uilishem VII mansa (hoeven)." Uilishem wordt door Muller vertaald als Wilnis. Bij een groot aantal andere Latijnse plaatsnamen staat "onbekend"

Het gekke hier is dat de veel besproken oorkonde uit 1085 (nr 245 op blz 221) spreekt over nog te ontginnen landen rond Midreth. Hoe kan Muller dan concluderen dat Uilishem in 777 Wilnis moet zijn?

Die oorkonde is verdacht omdat het jaartal niet zou kloppen. De grote ontginningen begonnen pas in de 12^e eeuw. Toen lag de graaf van Holland op de loer om landjepik te spelen in het door de bisschop van Utrecht geclaimde deel. Zaak voor de bisschop aan te tonen dat de enige bezitter was van die landen. Antidateren, ook toen al.

Jhr. Mr. W.A. Beelaars van Blokland zet in 1921 in het maandblad De Nederlandsche Leeuw op pagina 1909 kanttekens bij de door Muller vertaalde en met 'onbekend' aangegeven plaatsnamen.

Oorkondenboek deel 2

Oorkondenboek deel 2 is geschreven door rijksarchivaris Dr. K. Heeringa. In de niet makkelijk te lezen en met volzinnen doorspekte voorrede verwijst Heeringa naar deel 1. Professor Dr. O. Opperman zou van begin af aan tegen de uitgave zijn geweest omdat er in dat deel acht valse oorkonden waren opgenomen. Toen dat deel toch verscheen was Opperman boos. Heeringa probeert in die voorrede diens betogen te weerleggen. Zijn opzet was het werk van Muller voort te zetten. Hij is het eens met de vele kanttekeningen, dat er over de echtheid van veel oorkonden getwijfeld kan worden, maar verwijt de onvolledigheid aan het feit omdat men geen Nederlandsch oorkondenboek heeft willen samenstellen en alles entte op de bisdommen. In dit geval het bisdom Utrecht. Nadien liet Opperman in 1933 een uitgave over de bronnen van de abdij van Egmond uitkomen met als aanhangsel Utrechtse falsa.

Hoe echt zijn ze dan?

Heeringa gaat in detail in wat er volgens hem bij Muller allemaal fout ging. Diverse oorkonden zijn over diverse boeken verdeeld, terwijl ze op dezelfde graaf of bisschop slaan. Schrijvers nemen bepaalde oorkonden op, maar laten andere weg. Verder, wanneer wij de verzameling oorkonden als geheel bekijken en er rekening mee houden dat de toenmalige maatschappij zich niet van het schrift heeft bediend, er derhalve van de meeste afspraken geen oorkonden zijn gemaakt. Verreweg de meeste geschriften die eens bestaan hebben zijn verloren gegaan. Wat bewaard gebleven is danken wij aan kerkelijke instellingen. Hij concludeert dat de oorkonden die nu nog bestaan, een onvolledig beeld geven van de maatschappij waarin zij zijn ontstaan. Daarnaast, in die tijd al overschaduwde het aantal leken het aantal geestelijken. Ergo moet het aantal oorkonden tussen leken veel groter geweest zijn. Naar oorkonden tussen leken is het dus zoeken geblazen, aldus Heeringa.

Veel kanttekeningen

Heeringa geeft vervolgens talloze voorbeelden van het geringe aantal oorkonden tussen leken en plaatst kanttekeningen vooral omdat de plaatselijke gewoonten, die bij het schrijven van oorkonden gebruikt werden, onbekend zijn. Van sommige oorkonden is maar één exemplaar gevonden, terwijl er van andere meerdere exemplaren zijn, waarbij de ene meer info bevat dan de andere. Maar welke is dan de echte? Het eerste stuk blijkt kennelijk dus niet vernietigd.

De lekenmaatschappij bediende zich nauwelijks van schrift, de dienaren der kerk wel. En dan te

bedenken dat afzonderlijke kerken zijn gesticht door grondbezitters en Frankische hofmeiers (hoofden van de koninklijke hofhouding) en koningen, die ze als eigen kerken behandelden. Pas veel later is de bisschop vrijer komen te staan van de koning en kon zijn gezag over pastoors toenemen. In vroeger tijden kon de bisschop over kerkegoed beschikken na vergunning van de koning of na toestemming van geestelijken en leken door tussenkomst van hun voorged. Langzaamaan is dat veranderd.

Heeringa gaat vervolgens diep in wie er allemaal in de bisschoppelijke oorkonden worden genoemd, wat hun functies waren en in welke hoedanigheid daar genoemde personen optraden. Hij noemt proosten, dekens, graven, kanunikken, ministeriales en milites. Hij noemt de als maar toenemende rol van de kapittels en hun zelfstandigheid bij het doen van transacties. Hun rol in het bijleggen van geschillen, maar waar rechtszittingen gehouden worden staat nergens vermeld. En alles nog steeds in het Latijn.

Nogmaals de heerser was ver weg en hoe in zijn afwezigheid zaken werden behandeld blijft in de bijeengebrachte oorkonden duister. Verder moet er rekening mee gehouden worden dat een bisschop, die in die tijd lid was van de Duitse rijksdag, geen rechtsmacht in zijn bisdom bezat. Die had hij alleen over de bezittingen van de kerk wanneer daarover het privilege van immuniteit was verleend of wanneer hem de grafelijkheid was toegekend.

Subjectief?

Wat de onderzoeker, bij het lezen van dit alles, zich steeds afvraagt is: Komen de teksten in de oorkondenboeken overeen met de Latijnse teksten

en hoever is er sprake van subjectiviteit. Immers het vertalen van oud Latijn vereist enig voorstellingsvermogen van het leven zo'n 700 jaar terug en dat in een maatschappij die, waar het schrift betreft, gedomineerd werd door kerken en de politiek die zij toen voerden.

Blijft over

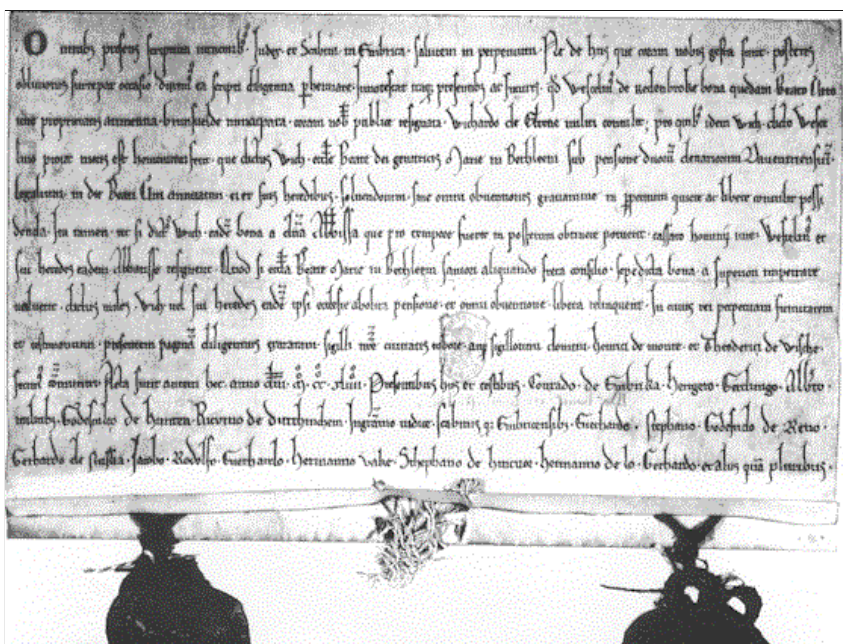
De vragen, die ik zelf had bij het doorlezen van dit alles: "Onder welke Latijnse naam zou Vinkeveen ooit genoemd kunnen zijn en hoe zit het dan met die vertaalde plaatsnamen?"

In deel 1 wordt op blz. 333 in oorkonde 365 de naam Denemarc genoemd. Vermeld wordt het jaar 1138. Aangenomen dat hiermee het gerecht Demmerik wordt bedoeld is dat het eerste spoor richting Vinkeveen.

In deel 5, in oorkonde 1741 uit 1286, zien we de naam Wavera vermeld. Bisschop Otto, zoon van wijlen de heer Egbert van Amstel, krijgt van het kapittel en de deken van St. Marie het gerecht in pacht.

In het regestenboek van het kapittel St. Pieter geschreven door S. Muller staat op blz 44 onder nummer 235: "Op 9 oktober 1331 op Sinte Dyonius dach. Sweder, heer van Abcoude, neemt van de proost en het kapittel voor het leven van hem en zijn eerste erfgenaam in pacht *het gerecht*, den handwissel, den tins en tienden in Abcoude en Vinkavene, behorende aan de Proosdij.

De conclusie? Demmerik was de eerste, toen kwam Waveren en Vinkeveen sloot de rij.

Het woord Vinkeveen is in deze tekst niet te vinden, maar de lettertekens zijn 800 jaar na dato nog steeds goed te onderscheiden. Bron: RAU

Een telefoontje van de gemeente

Onlangs werden we gebeld door de gemeente De Ronde Venen met het verzoek of we in ons blad aandacht zouden willen besteden aan een boek over de gemeente, dat straks wordt uitgebracht. In eerste instantie dachten we aan een boek over de geschiedenis van de streek, vooral omdat daarover door ons al veel geschreven is. Maar dat bleek niet zo.

Het boek. "De Ronde Venen in kaart" is een uitgave van de gemeente De Ronde Venen. Aanleiding om het boek te maken waren de vele vragen van met name leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs die aan medewerkers van de gemeente werden gesteld over onderwerpen als natuur, monumenten en kunstwerken.

De adviescommissie beeldende kunst heeft samen met het NME Centrum en met bijdragen van enkele Ronde Veners het boek samengesteld.

"De Ronde Venen in kaart" is een interessant en goed leesbaar boek dat de onderwerpen natuur en

landschap, gebouwd erfgoed en kunst in de publieke ruimte, in samenhang behandelt en waarin de beleving van de gemeente De Ronde Venen voorop staat. Het boek bevat veel wetenswaardigheden, feiten, verhalen met veel full colour foto's. Bij het boek hoort een bijzondere kaart, die als kunstwerk gezien kan worden. Het boek en de kaart zijn bijzonder fraai vormgegeven.

In totaal worden 3.000 exemplaren uitgebracht. De verkoopprijs bedraagt slechts € 14,95.

Na 1 september wordt het boek op zeven adressen te koop aangeboden. Vanaf 3 september is er in de hal van het gemeentehuis een tentoonstelling waar de kaart en enkele foto's te zien zijn.

"De Ronde Venen in kaart" is mogelijk gemaakt met financiële steun van de gemeente De Ronde Venen en SC Johnson Europlant.

Een verzoek

Van de heer Verhaar ontvingen we het verzoek de foto bij zijn artikel in het juninummer met als titel "Opvang in de Ronde Venen tijdens de Duitse bezettingsjaren" opnieuw te plaatsen met onderstaand onderschrift

24 juni 1940 staat erop de achterkant van deze foto geschreven. Dat was de dag waarop de verschillende eigenaren van het evacuatie-vee hun koeien selecteerden aan de hand van een eerder op elke koe gemaakt merkteken. Met behulp van een schaarje met een verzet was een merkteken in het haar op de rechterachtervoet geknipt (info. J. Hazes). Genummerde oormerken kwamen zo'n kwarteeuw later pas in gebruik. Zo werd voor iedere eigenaar zijn koppel koeien samengesteld en kon de thuisreis beginnen

Monumenten

Op 24 november vorig jaar werd met een afvaardiging van inwoners, het bestuur van de historische vereniging en de gemeente De Ronde Venen gesproken over het monumentenbeleid. Tijdens die bijeenkomst bood De Nieuwe Meerbode aan elke week ruimte ter beschikking te stellen om de inwoners kennis te laten nemen van alle door de gemeente vastgestelde monumenten. Zoals u ongetwijfeld gemerkt zult hebben vindt dit al geruime tijd plaats. Echter elke week een bijdrage sturen lukt niet altijd.

De dijkafschuiving in Wilnis

In aansluiting op de ledenvergadering van dinsdag 20 november a.s. zal er een lezing met dia presentatie gehouden worden over de dijkafschuiving in Wilnis. Kwam deze ramp, in de nacht van 25 op 26 augustus 2003, onverwachts of kan men zeggen dat ook hier de voortekenen aanwezig waren? Uit de geschiedenis weten we dat al eerder dijkafschuivingen hebben plaatsgevonden.

De oud-voorzitter van onze vereniging Piet Grundmann zal vóór de pauze ingaan op de voorgeschiedenis van deze ramp. Na de pauze zullen Herman van Soest en Floor Groenendijk hun uitgebreide diaserie over dit drama nader toelichten. De lezing zal plaatsvinden in het Verenigingsgebouw Irene, Kerkstraat 9 in Mijdrecht.

Aanvang : 19.30 uur

Programma

Woensdag 9 januari 2008. Nieuwjaarsreceptie met een lezing over klokken 'Terug naar Toen'. Locatie: Hervormd Verenigingsgebouw, Herenweg 207, Vinkeveen. Aanvang: 19.30 uur.

Donderdag 6 maart 2008. Lezing over de aantrekkelijke kanten van een archief. Locatie: De Schakel, Dorpsstraat 20, Wilnis. Aanvang 20.00 uur.

Woensdag 23 april 2008. Lezing over de molens in De Ronde Venen.

Juni 2008. Wandeling in Abcoude.

Nieuwe leden sinds mei 2007

Dhr. M. De Graaf Ochten
Bots Mengvoeders Wilnis
Mevr. A. van der Linden Vinkeveen
Mevr. A. Holla-Pos Mijdrecht
Dhr. H. Dalebout Mijdrecht
Dhr. P.C. Laarman Wilnis
Dhr. T.W. Kuijlenburg Wilnis
Mevr. N. van Rijn Vinkeveen
Dhr. I. Koek Mijdrecht
Dhr. J.W. Van Kouwen Vinkeveen
Dhr. A. Heemskerk Wilnis
Dhr. J. van der Linden Mijdrecht
Dhr. A. van der Linden Mijdrecht
Dhr. A.P. Overdijk Mijdrecht
Dhr. C. Oussoren Mijdrecht
Dhr. E.A. Oudshoorn Mijdrecht
Dhr. P. Scholten Wilnis
Dhr. R. Molenkamp Breukelen
Dhr. C. Hemmer Wilnis
Dhr. A.A.M. van Berkel Uithoorn